

Wymagania na oceny do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum „Zrozumieć przeszłość. Zakres rozszerzony” kl. 3

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2022 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
I. SYSTEM WIEDŃSKI						
Kongres wiedeński	<ul style="list-style-type: none"> • Europa po wojnach napoleońskich • Zwołanie kongresu • Główni uczestnicy kongresu wiedeńskiego • Przebieg obrad • Główne decyzje kongresu • Pozostałe postanowienia kongresu • Święte Przymierze 	<p>– stosuje pojęcia: <i>kongres wiedeński, Święte Przymierze</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: obrady kongresu wiedeńskiego (X 1814–VI 1815), zawarcie Świętego Przymierza (26 IX 1815)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, które odgrywały najważniejszą rolę podczas kongresu wiedeńskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Napoleona I, Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Franciszka I Habsburga</p> <p>– wymienia państwa decydujące o porządku wiedeńskim</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>zasada restauracji, zasada legitymizmu, zasada równowagi sił, ład wiedeński</i></p> <p>– lokalizuje w czasie podpisanie Aktu końcowego kongresu wiedeńskiego (9 VI 1815)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni nabytki terytorialne mocarstw europejskich uzyskane na kongresie wiedeńskim</p> <p>– identyfikuje postacie: Klemensa von Metternicha, Charles’a de Talleyranda</p> <p>– wymienia cele, jakie przyświecały obradom kongresu wiedeńskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>ancien régime, koncert mocarstw</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Pięciu (I 1815), powstanie koncertu mocarstw (1818)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, które zniknęły z mapy Europy na skutek decyzji kongresu wiedeńskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika XVIII, Roberta Stewarta Castle-reagh</p> <p>– omawia zmiany, jakie przyniosło Europie panowanie Napoleona I</p>	<p>– przedstawia i ocenia rolę, jaką podczas obrad kongresu wiedeńskiego odegrali Klemens Metternich i Charles Talleyrand</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał kongres wiedeński w kwestii rozwiązania problemu niewolnictwa</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego porządek ustalony na kongresie wiedeńskim spotkał się z tak dużym sprzeciwem w państwach europejskich</p>	<p>– ocenia możliwość rzeczywistej realizacji zasad ładu europejskiego przyjętych na kongresie wiedeńskim</p> <p>– ocenia polityczne skutki decyzji podjętych na kongresie wiedeńskim</p> <p>– ocenia wpływ Świętego Przymierza na losy Europy po kongresie wiedeńskim</p>

		<p>– wymienia najważniejsze cechy nowego ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim</p> <p>– wyjaśnia, czym było Święte Przymierze i w jakim celu powstało</p>	<p>– charakteryzuje zasady stanowiące podstawę porządku wiedeńskiego</p> <p>– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego dotyczące głównych mocarstw</p> <p>– przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego podjęte w kwestii Niemiec i Włoch</p>	<p>– omawia rolę, jaką odegrał Komitet Pięciu w tworzeniu ładu wiedeńskiego</p> <p>– omawia przebieg obrad kongresu wiedeńskiego</p> <p>– przedstawia decyzje, jakie podjął kongres wiedeński w sprawie Szwajcarii, państw skandynawskich, Belgii i Holandii</p>		
Funkcjonowanie systemu wiedeńskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Sprzeciw wobec ładu wiedeńskiego • Sytuacja w państwach włoskich • Państwa niemieckie po kongresie wiedeńskim • Powstanie dekabrystów w Rosji • Restauracja monarchii we Francji • Rewolucja lipcowa • Powstanie Belgii • Bałkany na początku XIX wieku • Wojna o niepodległość Greków 	<p>– stosuje pojęcia: <i>karbonariusze, dekabryści, rewolucja lipcowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch powstania dekabrystów (XII 1825), rewolucję lipcową (27–29 VII 1830), powstanie belgijskie (VIII–X 1830)</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, Ludwika Filipa I</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Święte Przymierze stało na straży ładu wiedeńskiego</p> <p>– wyjaśnia, kto i dlaczego buntował się</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>rojaliści, samodzielnawie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: okres restauracji Burbonów we Francji (1814–1830), pokój w Adrianopolu (1829), powstanie Młodej Europy (1834)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje, w których w latach 30. XIX</p> <p>– identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Wilhelma I, Leopolda I</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego porządek ustalony na</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>burzowie, konstytucja oktrojowana, ordonanse, ultrasi, biały terror, filhellenizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Związku Południowego (1821), zwołanie greckiego Zgromadzenia Narodowego (1822), interwencję Świętego Przymierza w Hiszpanii (1823), traktat londyński (1830), podział Królestwa Niderlandów na Belgię i Holandię (I 1831), uchwalenie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>karliści, arakczejewszczyzna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Serbów przeciwko Turcji (1804–1813 i 1815), nadanie Karty konstytucyjnej we Francji (1814), zjazd w Karlsbadzie (1819), przewrót polityczny w Hiszpanii (1820), zwycięstwo Missolungi (1826), powstanie robotników w Lyonie (1831), konferencję w Londynie (1830–1831)</p> <p>– identyfikuje postacie: Luigiego</p>	<p>– ocenia skuteczność ruchów rewolucyjnych w Europie w latach 20. i 30. XIX w.</p> <p>– ocenia rolę antytyreckiego powstania Aleksandra Ipsilantisa w rozbudzeniu greckich dążeń niepodległościowych</p>

		<p>przeciwko systemowi wiedeńskiemu</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia przyczyny i skutki rewolucji lipcowej we Francji – przedstawia okoliczności uzyskania przez Belgię niepodległości 	<p>kongresie wiedeńskim spotkał się z tak dużym sprzeciwem w państwach europejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia sytuację polityczną we Włoszech po kongresie wiedeńskim – wymienia cele, jakie przyświecały karbonariuszom i metody, którymi się posługiwali w ich realizacji – wymienia przyczyny wybuchu powstania dekabrystów w Rosji – omawia skutki powstania dekabrystów – charakteryzuje sytuację we Francji w dobie restauracji – omawia przebieg rewolucji lipcowej we Francji – wyjaśnia okoliczności, w jakich Grecy rozpoczęli walkę o niepodległość – przedstawia przebieg wojny o niepodległość Grecji 	<p>konstytucji belgijskiej (II 1831)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Navarino (1827) – identyfikuje postacie: Ferdynanda VII Burbona, Filipa Buonrotiego, Ludwika XVIII, Karola X Burbona, Aleksandra Ipsilantisa, George’a Byrona – przedstawia skutki działalności karbonariuszy w państwach włoskich – przedstawia rolę, jaką we włoskim i europejskim ruchu niepodległościowym odegrał Giuseppe Mazzini – omawia działalność niemieckich związków studenckich – omawia politykę Aleksandra I w Rosji i Królestwie Polskim – wyjaśnia, dlaczego ordonanse Karola X wywołały protesty Francuzów 	<p>Minichiniego, Pawła Pestela, Jerzego Czarnego Karadziordziwića, Miłosza Obrenowića, Ottona Wittelsbacha</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego karbonariuszom było trudno osiągnąć cele założone w ich programie – wyjaśnia, jakie były przyczyny interwencji Świętego Przymierza w Hiszpanii – przedstawia ustrój Francji określony w Karcie konstytucyjnej z 1814 r. – przedstawia przyczyny podziału Królestwa Niderlandów – omawia sytuację polityczną na Bałkanach – wyjaśnia, jakie znaczenie dla greckiego ruchu niepodległościowego miał filhellenizm 	
--	--	---	--	---	---	--

				<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegał postępowy charakter rządów Ludwika Filipa – omawia sytuację Greków w państwie tureckim – wyjaśnia, dlaczego Rosja zdecydowała się poprzeć Greków w walce o niepodległość 		
Rewolucja przemysłowa	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny rewolucji przemysłowej • Postęp techniczny i rozwój przemysłu • Rewolucja przemysłowa w Europie • Przemiany ekonomiczne w Stanach Zjednoczonych • Przemiany społeczne • Rozwój transportu • Rozwój medycyny 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rewolucja przemysłowa, industrializacja, kapitał, urbanizacja, klasa robotnicza</i> – lokalizuje w przestrzeni regiony Europy, w których w pierwszej połowie XIX w. najintensywniej rozwijał się przemysł – omawia przyczyny rewolucji przemysłowej – przedstawia zmiany, które nastąpiły w dziedzinie komunikacji i transporcie w pierwszej połowie XIX w. – wymienia skutki rewolucji przemysłowej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>rewolucja agrarna, drobnomieszczarstwo, inteligencja</i> – lokalizuje w czasie otwarcie pierwszej linii kolejowej (1825) – lokalizuje w przestrzeni państwa europejskie, w których doszło do największego rozwoju kolei – identyfikuje postać George’a Stephensona – wyjaśnia, dlaczego Wielka Brytania stała się kolebką rewolucji przemysłowej – omawia zjawiska, które złożyły się na rewolucję przemysłową 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>pruska droga do kapitalizmu</i> – lokalizuje w czasie: skonstruowanie parowca (1807), powstanie Niemieckiego Związku Celnego (1834) – identyfikuje postać Roberta Fultona – omawia zmiany, jakie w przemyśle włókienniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki – przedstawia zmiany, jakie w przemyśle hutniczym wywołała rewolucja przemysłowa oraz ich skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Abrahama Darby’ego I i II, Henry’ego Corta, Edwarda Jennera, Ignaza Philippa Semmelweisa – wyjaśnia, jakich przełomowych odkryć dokonano w dziedzinie medycyny w pierwszej połowie XIX w. – omawia wpływ rewolucji przemysłowej na rozwój gospodarczy Niemiec i Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia gospodarcze i społeczne skutki rewolucji przemysłowej

			<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, na czym polegała rewolucja agrarna – wyjaśnia związek między rewolucją agrarną i przemysłową – wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia naukowe pierwszej połowy XIX w. – omawia warunki pracy robotników w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki, które zdecydowały o szybkim rozwoju przemysłowym Niemiec i Francji – charakteryzuje przemiany społeczne wywołane rewolucją przemysłową – wymienia czynniki, jakie miały wpływ na rozwój przemysłowy Stanów Zjednoczonych w XIX w. 		
Nowe idee	<ul style="list-style-type: none"> • Liberalizm • Konserwatyzm • Ruchy narodowe • Kwestia robotnicza • Ruch czartystów • Socjalizm utopijny • Narodziny socjalizmu naukowego 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>liberalizm, konserwatyzm, socjalizm, komunizm (socjalizm naukowy)</i> – identyfikuje postacie: Johna Stuarta Milla, Edmunda Burke’a, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa – wymienia idee polityczne, które zdobyły popularność w pierwszej połowie XIX w. – wyjaśnia, w jaki sposób robotnicy walczyli o swoje prawa w 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>liberalizm gospodarczy, laicyzacja, socjalizm utopijny, walka klas, proletariat</i> – lokalizuje w czasie opublikowanie <i>Manifestu komunistycznego</i> (1848) – identyfikuje postacie: Roberta Owena, Claude’a Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera – omawia założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>leseferyzm, reakjniści, czartyzm, falanster</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie Karty praw ludu (1837) – identyfikuje postacie: Benjamina Constanta, Alexisa de Tocqueville’a, Françoisa-René de Chateaubrianda, Georga Wilhelma Friedricha Hegla – przedstawia postulaty i działalność czartystów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>ludyzm, metoda dialektyczna</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Organizacji Związków Zawodowych (1833), założenie Londyńskiego Stowarzyszenia Robotników (1836) – identyfikuje postacie: Josepha de Maistre’a, Neda Ludda – przedstawia przyczyny narodzin luddyzmu – omawia proces tworzenia się związków 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki społeczne i polityczne, jakie wywołało pojawienie się nowych idei politycznych – ocenia wpływ działalności związków zawodowych i ruchów politycznych na sytuację społeczną grup pozbawionych wpływu na losy państwa

		pierwszej połowie XIX w.	– wyjaśnia, dlaczego postulaty socjalizmu utopijnego nie były możliwe do zrealizowania	– wskazuje różnice między socjalizmem utopijnym a komunizmem – wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na kształtowanie się świadomości narodowej w XIX w.	zawodowych w Wielkiej Brytanii – przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznego ruchu robotniczego	
Kultura w pierwszej połowie XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Literatura i sztuka klasycystyczna • Romantyzm • Romantyzm w teatrze • Literatura romantyczna • Sztuki plastyczne w romantyzmie • Malarstwo romantyczne 	<p>– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm, romantyzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Friedricha Schillera, Johanna Wolfganga Goethego, Ludwika van Beethovena, Fryderyka Chopina</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne klasycyzmu w literaturze i sztuce</p> <p>– wymienia cechy romantyzmu</p> <p>– wyjaśnia wpływ romantyzmu na kształtowanie się poczucia tożsamości narodowej</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>eklektyzm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Jacques’a-Louisa Davida, Victora Hugo, George’a Byrona, Aleksandra Puszkina, Honoré de Balzaca</p> <p>– przedstawia okoliczności narodzin romantyzmu</p> <p>– omawia założenia romantyzmu</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne romantyzmu w literaturze</p> <p>– omawia cechy malarstwa romantycznego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>neogotyck, neoromanizm, powieść gotycka</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Michaiła Lermontowa, Waltera Scotta, Stendhala, Charlesa Dickensa, Jane Austen, Théodore’a Géricault, Caspara Davida Friedricha, Franza Schuberta, Ferenc Liszta, Roberta Schumanna, Francisca Goi, Eugène’a Delacroix</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał fenomen romantyzmu</p> <p>– omawia style w architekturze okresu romantyzmu</p> <p>– przedstawia tematykę, którą</p>	<p>– identyfikuje postacie: Jeana-Auguste’a Dominique’a Ingesa, Antonia Canovy, Bertela Thorvaldsena, Karla Friedricha Schinkla, sióstr Brontë, George Sand, Horace’a Walpole’a, François Rude’a, Pierre-Jeana Davida d’Angersa</p> <p>– omawia, jak zmienił się teatr w epoce romantyzmu</p> <p>– przedstawia osiągnięcia XIX-wiecznych pisarek romantycznych</p> <p>– wyjaśnia wpływ romantyzmu na modę i styl życia</p> <p>– porównuje cechy stylu klasycystycznego</p>	– ocenia wpływ literatury, muzyki i malarstwa romantycznego na rozbudzenie świadomości narodowej Europejczyków w pierwszej połowie XIX w.

<p>Ameryka w pierwszej połowie XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ameryka Łacińska na początku XIX wieku • Dekolonizacja Ameryki Południowej • Meksyk i Ameryka Środkowa • Niepodległość Brazylii • Stany Zjednoczone na początku XIX wieku • Rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych • Walki z ludnością rdzenną i Meksykiem 	<p>– stosuje pojęcia: <i>izolacjonizm, doktryna Monroego</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie doktryny Monroego (1823)</p> <p>– identyfikuje postać Jamesa Monroego</p> <p>– przedstawia skutki społeczne rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała zasada izolacjonizmu</p>	<p>– lokalizuje w czasie wojnę USA z Meksykiem (1846–1848)</p> <p>– lokalizuje w prze-strzeni etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych</p> <p>– identyfikuje postać Simóna Bolívara</p> <p>– omawia etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się amerykańskiego systemu dwupartyjnego</p>	<p>podjęli malarze w epoce romantyzmu</p> <p>– stosuje pojęcia: <i>Kreole, Metysi, junta</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: kompromis z Missouri (1820–1821), ogłoszenie niepodległości Meksyku (1821) i Brazylii (1822)</p> <p>– lokalizuje w prze-strzeni państwa Ameryki Południowej, które jako pierwsze uzyskały niepodległość</p> <p>– identyfikuje postacie: Francisca de Mirandy, José de San Martína, Thomasa Jeffersona, Alexandra Hamiltona, Andrew Jacksona, Antonia Lopeza de Santa Anny</p> <p>– charakteryzuje proces dekolonizacji Ameryki Łacińskiej</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach Brazylija uzyskała niepodległość</p> <p>– przedstawia drogę Meksyku i państw</p>	<p>i romantycznego w malarstwie</p> <p>– stosuje pojęcie <i>libertadorzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie niepodległości Haiti (1804), Argentyny (1816), Chile (1818), Peru (1821) i Boliwii (1825); bitwę pod Boyacá (1819); plan z Iguala (1821); bitwę pod Ayacucho (1824); traktat pokojowy w Guadalupe Hidalgo (1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Piotra I Bragança, Agustína de Iturbide, François-Dominique’a Toussaint Louverture’a</p> <p>– omawia sytuację polityczną Ameryki Łacińskiej w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich Haiti uzyskało niepodległość</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrali libertadorzy w walce o wolność kolonii hiszpańskich</p>	<p>– ocenia społeczne skutki rozwoju terytorialnego USA</p>
--	--	--	--	---	--	---

				Ameryki Środkowej do niepodległości		
Wiosna Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Geneza Wiosny Ludów • Rewolucja lutowa we Francji • Wiosna Ludów w krajach niemieckich • Wiosna Ludów we Włoszech • Rewolucja w Wiedniu • Powstanie węgierskie • Bilans Wiosny Ludów 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Wiosna Ludów, parlament frankfurcki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: Wiosnę Ludów (1848–1849), wybuch Wiosny Ludów we Francji (22 II 1848), wybuch Wiosny Ludów w Prusach (III 1848), wybuch Wiosny Ludów w Austrii (III 1848)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kraje, w których doszło do wystąpienia o podłożu społecznym, oraz rewolucji narodowowyzwoleńczych</p> <p>– wymienia społeczne, polityczne i narodowościowe przyczyny Wiosny Ludów</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego próby zjednoczenia Niemiec w czasie Wiosny Ludów zakończyły się porażką</p> <p>– przedstawia skutki polityczne i społeczne Wiosny Ludów</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>warsztaty narodowe, konstytucja okrojona</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: proklamowanie II Republiki Francuskiej (25 II 1848), obrady parlamentu frankfurckiego (V 1848–VII 1849), wybuch Wiosny Ludów w Austrii (III 1848), powstanie węgierskie (III 1848–X 1849), zamach stanu Ludwika Napoleona Bonapartego (XII 1851), ogłoszenie cesarstwa we Francji (XII 1852)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ludwika Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa I, Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldi</p> <p>– omawia genezę Wiosny Ludów</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>bankiety, Komisja Luksemburska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: kryzys ekonomiczny i głód (1845–1849), rewolucję marcową w Związku Niemieckim (III 1848), powstanie czerwcowe w Paryżu (VI 1848), bitwę pod Custozą (VII 1848), bitwę pod Novarą (III 1849), ogłoszenie aktu detronizacji Habsburgów i Deklaracji niepodległości przez Węgrów (IV 1849), ogłoszenie konstytucji w Prusach (1850)</p> <p>– identyfikuje postacie: Lajosa Kossutha, Sándora Petöfi, Karola Alberta</p> <p>– przedstawia reformy Rządu Tymczasowego we Francji</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpił upadek II Republiki Francuskiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: zjazd liberałów w Heidelbergu (III 1848), drugie powstanie wiedeńskie (V 1848), uchwalenie nowej konstytucji francuskiej (XI 1848), przejście władzy w Austrii przez Franciszka Józefa I (XII 1848)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ferdynanda I, Josepha Radetzky’ego</p> <p>– omawia ustroj Francji według konstytucji z 1848 r.</p> <p>– przedstawia cele, jakie stawiali przed sobą liberalni działacze niemieckiej Wiosny Ludów</p>	<p>– ocenia bezpośrednio i długofalowe skutki Wiosny Ludów</p>

			<p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Wiosny Ludów we Francji</p> <p>– omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w Prusach</p> <p>– charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w monarchii habsburskiej</p>	<p>– omawia przebieg Wiosny Ludów w państwach włoskich</p> <p>– omawia przebieg i skutki Wiosny Ludów w państwach niemieckich</p> <p>– przedstawia działalność parlamentu frankfurckiego</p> <p>– przedstawia skutki, jakie przyniosła Wiosna Ludów Austrii i Węgrom</p>		
Wojna krymska i jej skutki	<ul style="list-style-type: none"> • Turcja – <i>chory człowiek Europy</i> • Rosja Mikołaja I • Wojna krymska • Odwilż posewastopolska w Rosji 	<p>– stosuje pojęcie <i>odwilż posewastopolska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę krymską (1853–1856)</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny krymskiej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała odwilż posewastopolska w Rosji</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>samowładztwo, panslawizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie kongresu pokojowego w Paryżu (III 1856)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni oblężenie Sewastopola (1854–1855)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni bitwy stoczone podczas wojny krymskiej</p> <p>– identyfikuje postaci: Mikołaja I, Aleksandra II, Aleksandra III</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>reforma włościańska, ziemstwo, дума</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ultimatum Mikołaja I do sułtana (V 1853), reformę włościańską (III 1861)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Synopą (XI 1853), utworzenie Ochrony (1881)</p> <p>– identyfikuje postaci: Mahmuda II, Abdülmeccida I, Dymitra Milutina</p>	<p>– lokalizuje w czasie: okres reform <i>tanzimat</i> w Turcji (1839–1876), powstanie Narodnej Woli (1879)</p> <p>– identyfikuje postaci: Florence Nightingale, Aleksandra Colonna-Walewskiego</p> <p>– przedstawia sytuację panującą w Turcji w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– omawia postawę państw europejskich wobec konfliktu rosyjsko-tureckiego</p>	<p>– ocenia politykę wewnętrzną Mikołaja I</p> <p>– ocenia reformy przeprowadzone w Rosji w okresie odwilży posewastopolskiej</p>

			<p>– wyjaśnia, w jaki sposób Mikołaj I realizował władzę absolutną w Rosji</p> <p>– omawia przebieg wojny krymskiej</p> <p>– wymienia postanowienia kongresu pokojowego w Paryżu</p> <p>– omawia reformy przeprowadzone w Rosji przez Aleksandra II</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego Turcję nazywano <i>chorym człowiekiem Europy</i></p> <p>– omawia sytuację w Rosji przed wojną krymską</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny krymskiej miał panslawizm</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego wojnę krymską można uznać za koniec ładu wiedeńskiego i dominacji Świętego Przymierza w Europie</p>	
II. ZIEMIE POLSKIE W PIERWSZEJ POŁOWIE XIX WIEKU						
Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim	<ul style="list-style-type: none"> • Decyzje kongresu wiedeńskiego • Królestwo Polskie • Nauka i oświata w Królestwie Polskim • Przemiany gospodarcze w Królestwie • Wielkie Księstwo Poznańskie • Rzeczpospolita Krakowska • Zabór austriacki 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Kongresówka, regulacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie konstytucję Królestwa Polskiego (XI 1815), ogłoszenie ustawy regulacyjnej dla Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1823)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra I, Adama Jerzego Czartoryskiego, wielkiego księcia Konstantego,</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>konstytucja oktrojowana, Rada Administracyjna, Rada Stanu, ziemie zabrane, płodozmian</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: konstytucję Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815), utworzenie Galicyjskiego Sejmu Stanowego (1817)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni okręgi przemysłowe Królestwa Polskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Fryderyka Wilhelma III, Antoniego Henryka</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>rezydenci</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie Rady Najwyższej Tymczasowej (1813), wydanie edyktu regulacyjnego w Prusach (1816), powstanie Uniwersytetu Warszawskiego (1816), funkcjonowanie sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1827–1845), powołanie Konferencji Rezydentów (1833)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800), traktaty rosyjsko-pruski i rosyjsko-austriacki o podziale Księstwa Warszawskiego (V 1815), utworzenie Ziemstwa Kredytowego dla Księstwa Poznańskiego (1821), założenie Konserwatorium Muzycznego (1821), powołanie Instytutu Politechnicznego (1830)</p> <p>– identyfikuje postacie: Stanisława Grabowskiego, Józefa</p>	<p>– ocenia, w którym zakresie sytuacja Polaków wyglądała najkorzystniej pod względem swobód politycznych i narodowych</p> <p>– ocenia wpływ Nikołaja Nowosilcowa na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w.</p> <p>– ocenia wpływ reform F.K. Druckiego-Lubeckiego na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego</p>

		<p>Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w sprawie ziem polskich – wymienia postanowienia konstytucji Królestwa Polskiego – wyjaśnia, w jaki sposób łamano w Królestwie Polskim postanowienia konstytucji z 1815 r. – wymienia reformy przeprowadzone przez Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego 	<p>Radziwiłła, Nikołaja Nowosilcowa, Stanisława Staszica</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w konstytucji Królestwa Polskiego – omawia przemiany w rolnictwie w Królestwie Polskim – przedstawia rozwój przemysłu w Królestwie Polskim – opisuje sposób funkcjonowania Wielkiego Księstwa Poznańskiego – przedstawia sposób zarządzania Galicją i jego konsekwencje – omawia proces uwłaszczenia chłopów z zaborze pruskim 	<p>Wodzickiego, Stanisława Kostki Potockiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia sytuację w Księstwie Warszawskim po klęsce Napoleona I – wyjaśnia, dlaczego władze rosyjskie nie zgodziły się na przyłączenie ziem zabranych do Królestwa Polskiego – charakteryzuje rozwój oświaty w Królestwie Polskim – omawia podział ziem polskich pod zaborem pruskim – przedstawia sposób sprawowania władzy w Rzeczypospolitej Krakowskiej – omawia rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem pruskim – wyjaśnia, jaka była sytuacja gospodarcza na ziemiach znajdujących się pod zaborem austriackim 	<p>Maksymiliana Osolińskiego, Klementyny Hoffmanowej, Josepha Zerboniego di Sposettiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przesłanki, które przyczyniły się do powstania Rzeczypospolitej Krakowskiej – porównuje sposoby zarządzania i funkcjonowania ziem polskich pod zaborami w pierwszej połowie XIX w. – porównuje sytuację społeczeństwa polskiego pod zaborami – wyjaśnia, jaką rolę odgrywało Towarzystwo Przyjaciół Nauk – porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborami w pierwszej połowie XIX w. 	
--	--	---	--	---	---	--

<p>Geneza powstania listopadowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rządy wielkiego księcia Konstantego • Opozycja legalna • Tajne związki • Działalność spiskowa • Królestwo Polskie w przededniu powstania • Armia Królestwa Polskiego 	<p>– stosuje pojęcie <i>kaliszanie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wystąpienie kaliszów w sejmie (1820), zawiązanie Sprzysiężenia Podchorążych (1828)</p> <p>– identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego</p> <p>– przedstawia cele, jakie stawiała przed sobą opozycja nielegalna</p> <p>– wymienia organizacje należące do opozycji nielegalnej</p> <p>– wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania listopadowego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>cenżura</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Wolnomularstwa Narodowego (1819), utworzenie Towarzystwa Patriotycznego (1821), likwidację jawności obrad sejmiku Królestwa Polskiego (1825)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Waleriana Łukasińskiego</p> <p>– charakteryzuje rządy wielkiego księcia Konstantego</p> <p>– przedstawia program polityczny kaliszów</p> <p>– omawia działalność opozycji legalnej w Królestwie Polskim i konsekwencje, z jakimi się to spotkało</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Związku Przyjaciół „Panta Koina” (1817), wprowadzenie cenzury (1819)</p> <p>– identyfikuje postacie: Seweryna Krzyżanowskiego, Tomasza Zana</p> <p>– omawia politykę Aleksandra I wobec Polaków</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w Królestwie Polskim wprowadzono cenzurę rewolucyjną</p> <p>– omawia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstała opozycja legalna</p> <p>– charakteryzuje sytuację w Królestwie Polskim w przededniu powstania listopadowego</p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie sądu sejmowego (1827)</p> <p>– omawia strukturę i poziom wykształcenia armii Królestwa Polskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki zdecydowały o wysokiej jakości armii Królestwa Polskiego</p>	<p>– ocenia stosunek wielkiego księcia Konstantego do Polaków</p> <p>– przedstawia i ocenia postawy Polaków wobec zaborcy rosyjskiego przed powstaniem listopadowym</p> <p>– ocenia wpływ księcia Konstantego na życie polityczne Królestwa Polskiego w latach 20. XIX w.</p> <p>– ocenia, które z wydarzeń bezpośrednio wpłynęły na rozpoczęcie powstania listopadowego</p>
<p>Powstanie listopadowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wybuch powstania listopadowego 	<p>– stosuje pojęcie <i>noc listopadowa</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>dyktator</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie: powołanie Towarzystwa Patriotycznego (1</p>	<p>– lokalizuje w czasie manifest Mikołaja I (17 XII 1830)</p>	<p>– ocenia przygotowanie spiskowców do rozpoczęcia powstania</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Próby porozumienia z carem • Wojna polsko-rosyjska • Europa wobec powstania • Upadek powstania 	<p>– lokalizuje w czasie: noc listopadową (29/30 XI 1830), akt detronizacji Mikołaja I (25 I 1831)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Grochowem (25 II 1831), bitwę pod Ostrołęką (26 V 1831)</p> <p>– identyfikuje postacie: Piotra Wysokiego, Józefa Chłopickiego, Jana Skrzynecznego, Jana Krukowieckiego</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich podjęto decyzję o wybuchu powstania listopadowego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla przebiegu wojny z Rosją miały bitwy pod Grochowem i Ostrołęką</p> <p>– wskazuje przyczyny upadku powstania listopadowego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rządu Tymczasowego (3 XII 1830), ogłoszenie powstania za narodowe (18 XII 1830), wojnę polsko-rosyjską (II–X 1831)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni szturm na Warszawę (6–8 IX 1831)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk polskich i rosyjskich w czasie wojny z Rosją</p> <p>– identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Maurycego Mochackiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, Iwana Dybicza, Ignacego Prądyńskiego, Iwana Paskiewicza</p> <p>– omawia przebieg wydarzeń w czasie nocy listopadowej</p> <p>– przedstawia decyzje sejmu powstańczego i ich konsekwencje</p>	<p>XII 1830), ogłoszenie się dyktatorem przez J. Chłopickiego (5 XII 1830), samosądy w Warszawie (15 VIII 1831)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Dębem Wielkim i Iganiami (III 1831), kapitulację Modlina i Zamościa (X 1831)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny poza Królestwem Polskim, na których doszło do powstania w latach 1830–1831</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Zaliwskiego, Michała Radziwiłła, Henryka Dembińskiego, Józefa Sowińskiego</p> <p>– charakteryzuje działalność przywódców powstania od jego rozpoczęcia do wybuchu wojny z Rosją</p> <p>– omawia reakcje państw europejskich na wybuch powstania listopadowego</p>	<p>– identyfikuje postacie: Ludwika Nabiełaka, Seweryna Goszczyńskiego</p> <p>– przedstawia postawy społeczeństwa polskiego w momencie wybuchu powstania</p> <p>– omawia próby porozumienia z carem podejmowane przez polityków i generalicję</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego polskiemu politykom nie udało się rozwiązać kwestii chłopskiej</p> <p>– wyjaśnia, w jakie działania podczas powstania listopadowego angażowały się kobiety</p>	<p>– ocenia decyzje sejmu powstańczego</p> <p>– ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia</p>
--	---	---	--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> – omawia przebieg wojny polsko-rosyjskiej – wyjaśnia, jakie skutki dla powstania listopadowego miała postawa polskich naczelnych dowódców – przedstawia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miały obrona i kapitulacja Warszawy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg powstania listopadowego poza granicami Królestwa Polskiego 		
Wielka Emigracja	<ul style="list-style-type: none"> • Emigracja popowstaniowa • Działalność polityczna emigracji • Działalność księcia Czartoryskiego • Pozostałe ugrupowania emigracyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kazyłka</i>, <i>Wielka Emigracja</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Hôtel Lambert (1831), założenie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki emigracji polskiej w latach 1831–1832 – identyfikuje postacie: Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Wiktora Heltmana 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>katorga</i>, <i>emisariusz</i>, <i>węglarstwo</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Narodowego Polskiego (XII 1831), ogłoszenie <i>Małego manifestu</i> TDP (17 III 1832), założenie Gromad Ludu Polskiego (1835), ogłoszenie <i>Wielkiego manifestu</i> TDP (1836) – identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Stanisława Worcella – omawia represje władz carskich wobec 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Tymczasowego Emigracji (XI 1831), powstanie Młodej Polski (1834) – identyfikuje postacie: Władysława Zamoyskiego, Józefa Dwernickiego – przedstawia stosunek władz pruskich i austriackich do powstańców, którzy szukali schronienia na ich terytoriach – wyjaśnia, dlaczego inaczej traktowały polskich emigrantów społeczeństwa, a inaczej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie Komitetu Francusko-Polskiego (1831), powołanie Konfederacji Narodu Polskiego (1836), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1837) – identyfikuje postacie: Michała Czajkowskiego, Tomasza Malinowskiego – przedstawia organizację, założenia programowe i działalność organizacji węglarzy polskich – porównuje programy organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę Wielkiej Emigracji w podtrzymywaniu myśli niepodległościowej

		<p>– wyjaśnia, dlaczego polską emigrację po powstaniu listopadowym nazwano wielką</p> <p>– wymienia stronnictwa polityczne Wielkiej Emigracji</p>	<p>uczestników powstania listopadowego</p> <p>– omawia założenia programowe obozu konserwatywnego polskiej emigracji</p> <p>– przedstawia założenia programowe Towarzystwa Demokratycznego Polskiego zawarte w <i>Małym manifestcie</i></p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter <i>Małego manifestu</i> TDP</p>	<p>rządy państw Europy Zachodniej</p> <p>– charakteryzuje programy organizacji politycznych Wielkiej Emigracji</p> <p>– przedstawia dyplomatyczną działalność Hôtel Lambert</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał radykalizm programu Gromad Ludu Polskiego</p>	<p>politycznych Wielkiej Emigracji</p>	
<p>Ziemie polskie po powstaniu listopadowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie po powstaniu listopadowym • Represje na ziemiach zabranych • Początki pracy organicznej • Organicznicy w Galicji i Królestwie Polskim • Działalność spiskowa w latach 1831–1846 • Powstanie krakowskie • Rabacja galicyjska 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja, germanizacja, praca organiczna, rabacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie Statutu organicznego (1832), wybuch powstania krakowskiego (22 II 1846), rabację galicyjską (II–III 1846)</p> <p>– identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli</p>	<p>– stosuje pojęcia: „<i>noc paskiewiczowska</i>”, <i>gubernia, cytadela</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka niemieckiego jako urzędowego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1832), „<i>nocy paskiewiczowskiej</i>” (1833–1856), założenie Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), wprowadzenie języka rosyjskiego w administracji rządowej w Królestwie Polskim (1839)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>entuzjastki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powołanie I. Paskiewicza na namiestnika Królestwa Polskiego (1832), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), wprowadzenie nowego podziału administracyjnego w Królestwie Polskim (1837), założenie Konfederacji Powszechnej Narodu Polskiego (1837), założenie</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powołanie E. Flotwella na nadprezydenta Wielkiego Księstwa Poznańskiego (1830), partyzantkę Zaliwskiego (1833), utworzenie Konferencji Rezydentów (1833), umowę z Münschengrätz (1833), założenie Kasyna w Gostyniu (1835), ustanowienie warszawskiego okręgu naukowego (1839), powstanie w Poznaniu Towarzystwa Pomocy</p>	<p>– ocenia skuteczność pracy organicznej w staraniach o zachowanie polskości</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia represje popowstaniowe w Królestwie Polskim – omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania krakowskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do rabacji galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania krakowskiego i zasięg rabacji galicyjskiej – identyfikuje postaci: Edwarda Flotwella, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego, Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego – omawia represje polityczne, oświatowe i gospodarcze w Królestwie Polskim po powstaniu listopadowym – omawia postanowienia Statutu Organicznego – przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze pruskim – wyjaśnia, jakie cele stawiali sobie działacze organizacji spiskowych powstałych po powstaniu listopadowym – wyjaśnia, na czym polegał demokratyczny charakter 	<ul style="list-style-type: none"> Związku Narodu Polskiego (1839), powołanie Centralizacji Pożnańskiej (1839), powstanie Związku Plebejuszy (1842), kapitulację Krakowa (4 III 1846) – identyfikuje postaci: Dezyderego Chłapowskiego, Narcyzy Żmichowskiej, Seweryna Goszczyńskiego, Henryka Kamieńskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Gorzkowskiego – wyjaśnia, jakie polityczne następstwa miało wydanie Statutu Organicznego – omawia represje po powstaniu listopadowym zastosowane na ziemiach zabranych – opisuje politykę władz pruskich w Wielkim Księstwie Pożnańskim po powstaniu listopadowym 	<ul style="list-style-type: none"> Naukowej dla Młodzieży (1841) – identyfikuje postaci: Jana Koźmiana, Gustawa Potworowskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Józefa Załińskiego, Aleksandra Grzegorzewskiego – wyjaśnia, jakie skutki polityczne miał układ w Münschengrätz – przedstawia działania, jakie w ramach pracy organicznej podjęto w zaborze rosyjskim i austriackim – przedstawia programy społeczno-polityczne głównych organizacji spiskowych działających na terenie zaborów w latach 1831–1836 	
--	--	---	--	--	---	--

			<p><i>Manifestu do Narodu Polskiego</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje założenia pracy organicznej – wyjaśnia, jakie były przyczyny rabacji galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność emisariuszy Młodej Polski i Towarzystwa Demokratycznego Polskiego – wyjaśnia, dlaczego działalność spiskowa po powstaniu listopadowym nie przyniosła oczekiwanych rezultatów – wymienia organizacje spiskowe, wskazując obszar ich działania 		
Polacy w czasie Wiosny Ludów	<ul style="list-style-type: none"> • Ziemie polskie przed Wiosną Ludów • Wybuch walk w Wielkopolsce • Polacy na Pomorzu, Mazurach i Śląsku • Wiosna Ludów w Galicji • Polacy w europejskiej Wiośnie Ludów • Skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej • Echa Wiosny Ludów w Królestwie Polskim 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: utworzenie Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848), zniesienie pańszczyzny w Galicji (IV 1848) – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Adama Mickiewicza, Józefa Bema – przedstawia przebieg Wiosny Ludów w zaborze pruskim – omawia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>adres, serwituty, solidaryzm społeczny</i> – lokalizuje w czasie: demonstracje w Krakowie i Lwowie (17 i 19 III 1848), ugodę w Jarosławcu (11 IV 1848), wcielenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego do Prus (VII 1848) – identyfikuje postacie: Fryderyka Wilhelma IV, Wiktora Heltmana, Franciszka Smolki, Franciszka Stądiona, Franciszka Józefa I 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>era Bacha, moskalofilia</i> – lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (29 IV 1848), powstanie Ligi Polskiej (VI 1848) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których Polacy wspierali wystąpienia Wiosny Ludów – identyfikuje postacie: Karola Libelta, Karla Wilhelma von Willisena, Henryka Dembińskiego, Aleksandra Bacha, Agnora Gołuchowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie kapitulację w Bardzie (9 V 1848), powstanie Głównej Rady Ruskiej (V 1848) – identyfikuje postacie: Floriana Ceynowy, Gustawa Gizewiusza, Józefa Lompy, Wojciecha Chrzanowskiego, Grzegorza Jachimowicza, Wacława Zaleskiego – wyjaśnia, dlaczego Polacy tak licznie wspierali wystąpienia rewolucyjne Wiosny Ludów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki Wiosny Ludów dla sprawy polskiej – ocenia wkład Polaków w europejską Wiosnę Ludów

			<p>– omawia sytuację na ziemiach polskich przed Wiosną Ludów</p> <p>– przedstawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji</p> <p>– przedstawia program polityczny liberałów galicyjskich w czasie Wiosny Ludów</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób objawiał się wzrost świadomości narodowej Polaków na Pomorzu i Śląsku</p> <p>– przedstawia udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów</p> <p>– przedstawia echa Wiosny Ludów w królestwie Polskim</p>	<p>Ludów w innych krajach</p> <p>– wskazuje powody, dla których polscy wojskowi często stawiali na czele rewolucyjnych armii w innych krajach</p> <p>– omawia proces rozbudzenia dążeń emancypacyjnych Ukraińców</p>	
<p>Kultura polska w pierwszej połowie XIX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kultury polskiej pod zaborami • Klasycyzm początku XIX w. • Architektura klasycystyczna • Narodziny i rozwój polskiego romantyzmu • Romantyzm w kulturze • Mesjanizm polski 	<p>– stosuje pojęcie <i>romantyzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie początek polskiego romantyzmu (1822)</p> <p>– identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego, Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki</p> <p>– charakteryzuje wpływy romantyzmu w polskiej architekturze, malarstwie i muzyce</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>klasycyzm, mesjanizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (1817)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, Jochima Lelewela, Stanisława Staszica, Aleksandra Fredry, Artura Grottera</p> <p>– omawia rozwój kultury polskiej pod zaborami w pierwszej połowie XIX w.</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla kultury polskiej miało powstanie Ossolineum</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>eklektyzm, neogotyck</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800)</p> <p>– identyfikuje postacie: Samuela Bogumiła Lindego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Aleksandra Orłowskiego, Piotra Michałowskiego, Andrzeja Towiańskiego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne architektury klasycystycznej pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– omawia rozwój literatury klasycystycznej</p>	<p>– lokalizuje w czasie utworzenie Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu (1832), założenie Biblioteki Polskiej w Paryżu (1839)</p> <p>– identyfikuje postacie: Antonia Coraziego, Jakuba Kubickiego, Chrystiana Piotra Aignera, Franciszka Wężyka, Ludwika Osińskiego, Cypriana Godebskiego, Władysława Anycza, Władysława Żeleńskiego, Augusta Cieszkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miała</p>	<p>– ocenia rolę romantyzmu dla ówczesnych dziejów Polski</p>

			<p>– omawia działalność Adama Mickiewicza jako czołowego przedstawiciela romantyzmu polskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała idea mesjanizmu Polski</p>	<p>pierwszej połowy XIX w.</p> <p>– przedstawia rozwój kultury polskiej na emigracji</p>	<p>działalność kulturalna emigrantów w XIX w.</p>	
<p>Odwilż posewastopolska i geneza powstania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odwilż posewastopolska na ziemiach polskich • Polacy w czasie wojny krymskiej • Demonstracje patriotyczne • Próba kompromisu • Kształtowanie się obozów politycznych 	<p>– stosuje pojęcia: „biali”, „czerwoni”, <i>branka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie żałoby narodowej (II 1861), mianowanie A. Wielopolskiego naczelnikiem rządu cywilnego (VI 1862), ogłoszenie branki (6 X 1862)</p> <p>– identyfikuje postać Aleksandra Wielopolskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miała żałoba narodowa ogłoszona w 1861 r.</p> <p>– wymienia reformy przeprowadzone przez A. Wielopolskiego</p> <p>– wskazuje pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>odwilż posewastopolska</i>, <i>rewolucja moralna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: demonstrację z okazji 30. rocznicy bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1861), krwawą pacyfikację manifestacji patriotycznej w Warszawie (IV 1861), powstanie Komitetu Miejskiego (X 1861), powołanie Dyrekcji Krajowej (XII 1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Michała Górkę, Aleksandra II, Andrzeja Zamoyńskiego, Leopolda Krotenberga</p> <p>– opisuje przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>mille-nerzy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: założenie Towarzystwa Rolniczego (1858), pierwszą wielką demonstrację patriotyczną (VI 1860), powołanie Delegacji Miejskiej (1861), powołanie A. Wielopolskiego na dyrektora Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Edwarda Jurgensa, Zygmunta Sierakowskiego, Jarosława Dąbrowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Królestwa Polskiego miała działalność Towarzystwa Rolniczego</p>	<p>– stosuje pojęcie „<i>czasy polskie</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie: rozwiązanie Towarzystwa Rolniczego i Delegacji Miejskiej (IV 1861), wprowadzenie stanu oblężenia w Królestwie Polskim (X 1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ignacego Chmieleńskiego, Wasilija Kaplinskiego, Karola Majewskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego próba kompromisu między władzami carskimi i Polakami się nie powiodła</p>	<p>– ocenia skuteczność działań gospodarczych i oświatowych w okresie odwilży posewastopolskiej dla sprawy polskiej</p> <p>– ocenia politykę prowadzoną przez A. Wielopolskiego w Królestwie Polskim</p>

			<p>– omawia postawy Polaków wobec władzy carskiej w czasie odwilży posewastopolskiej</p> <p>– przedstawia proces narastania nastrojów narodowych i powstańczych w Królestwie Polskim</p> <p>– charakteryzuje politykę A. Wielopolskiego</p> <p>– omawia poglądy „białych” i „czerwonych” na kwestię niepodległości Polski</p> <p>– przedstawia skutki demonstracji patriotycznych z 1861 r.</p>	<p>– wskazuje różnice w programach politycznych środowisk patriotycznych w przededniu powstania styczniowego</p> <p>– wyjaśnia wpływ polityki Aleksandra Wielopolskiego na radykalizację nastrojów w Królestwie Polskim</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się obozów politycznych „czerwonych” i „białych”</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego A. Wielopolski postanowił przeprowadzić brankę</p>		
Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • Wybuch powstania • Przebieg działań powstańczych • Siły powstańcze • Powstanie polskiego państwa podziemnego • Sprawa polska na arenie międzynarodowej 	<p>– stosuje pojęcie <i>branka</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przeprowadzenie branki (14/15 I 1863), wybuch powstania styczniowego (22/23 I 1863), ukaz o uwłaszczeniu chłopów (2 III 1864), koniec powstania styczniowego (V 1865)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>państwo podziemne</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie <i>Manifestu</i> przez Komitet Centralny (22 I 1863), ogłoszenie się Tymczasowego Rządu Narodowego Rządem Narodowym (VI 1863), objęcie dyktatury przez R. Traugutta (X 1863)</p>	<p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie się M. Langiewicza dyktatorem powstania (III 1863), podpisanie konwencji Alvenslebena (8 II 1863), stracenie R. Traugutta (VIII 1864)</p> <p>– identyfikuje postacie: Karola Majewskiego, Józefa Haukego-Bosaka, Aleksandra Waszkowskiego</p>	<p>– identyfikuje postacie: Anny Pustowójtówny, Francesca Nulla, Michaiła Murawjowa</p> <p>– wyjaśnia, na czym miał polegać pokojowy sposób rozwiązania kwestii polskiej zaproponowany przez mocarstwa zachodnioeuropejskie</p>	<p>– ocenia, które z powstań narodowych – kościuszkowskie, listopadowe czy styczniowe – miało większe szanse powodzenia</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Dyktatura Traugutta i upadek powstania 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza, Romualda Traugutta – wymienia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu powstania styczniowego – określa czynniki, jakie wpłynęły na klęskę powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni obszary, na których toczyły się główne walki podczas powstania styczniowego – identyfikuje postacie: Stefana Bobrowskiego, Fiodora Berga, Stanisława Brzóska – opisuje przebieg powstania styczniowego – omawia sposób organizacji, uzbrojenie i metody walki sił powstańczych – przedstawia sposób funkcjonowania polskiego państwa podziemnego – charakteryzuje działalność R. Traugutta – omawia postanowienia carskiego ukazu o uwłaszczeniu chłopów – przedstawia wydarzenia, które wpłynęły na upadek powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sposób, w jaki w Manifestie Tymczasowego Rządu narodowego rozwiązano kwestię chłopską – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstanie styczniowe przekształciło się w powstanie narodowe – omawia okoliczności, w jakich powstało polskie państwo podziemne – przedstawia stosunek państw europejskich do powstania styczniowego – omawia stosunek państw zaborczych do powstania styczniowego – omawia okoliczności, w jakich R. Traugutt sięgnął po dyktaturę 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego interwencja dyplomatyczna Londynu, Paryża oraz Wiednia się nie powiodła – przedstawia działania, jakie podjęli Polacy z zaboru pruskiego i austriackiego po wybuchu powstania styczniowego 	
III. ŚWIAT W EPOCE WĘGLA I STALI						
USA w drugiej połowie XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Stany Zjednoczone na początku XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>secesja, Unia, Konfederacja, wojna totalna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>abolisjonizm, demokraci,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: kompromis z Missouri (1820), secesję 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie proces rekonstrukcji (1865–1877) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposób rozwiązania problemu niewolnictwa w czasie

	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny wojny domowej • Wojna secesyjna • Skutki wojny domowej • Rozwój gospodarczy Stanów Zjednoczonych 	<p>– lokalizuje w czasie: wojnę secesyjną (1861–1865), zniesienie niewolnictwa (1 I 1863)</p> <p>– identyfikuje postać Abrahama Lincolna</p> <p>– omawia bezpośrednio przyczyny wojny secesyjnej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała wojna totalna</p> <p>– omawia skutki wojny secesyjnej</p>	<p><i>republikanie, segregacja rasowa</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybór A. Lincolna na prezydenta USA (1860), atak na Fort Sumter (12 IV 1861), kapitulację wojsk konfederackich w Appomattox (9 IV 1865)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Gettysburgiem (1–3 VII 1863)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni podział USA w przededniu wojny secesyjnej</p> <p>– identyfikuje postaci: Jeffersona Davisa, Ulyssesa Granta, Roberta Lee</p> <p>– omawia różnice w rozwoju gospodarczym, politycznym i społecznym między Północą a Południem USA</p> <p>– opisuje przebieg wojny secesyjnej</p>	<p>Karoliny Południowej (XII 1860), powstanie Skonfederowanych Stanów Ameryki (II 1861)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni kierunki działań wojsk Unii i Konfederacji</p> <p>– przedstawia przyczyny podziału USA na Północ i Południe</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na konflikt między Północą i Południem miała kwestia stosunku do niewolnictwa</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny secesyjnej miała Proklamacja emancypacji</p> <p>– porównuje potencjał militarny Unii i Konfederacji</p>	<p>– przedstawia rozwój gospodarczy USA po wojnie secesyjnej</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na rozwój gospodarczy USA w drugiej połowie XIX w. miała migracja z Europy</p>	<p>wojny secesyjnej i jego społeczne skutki</p>
Zjednoczenie Włoch	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje zjednoczenia Włoch 	<p>– lokalizuje w czasie: „wyprawę tysiąca” (V</p>	<p>– stosuje pojęcia <i>risorgimento, plebiscyt</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie: objęcie funkcji</p>	<p>– lokalizuje w czasie: układ w Plombières</p>	<p>– ocenia rolę Camilla Cavoura i Giuseppe</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Polityka zagraniczna Piemontu • Wojna z Austrią • Zjednoczenie Półwyspu Apenińskiego • Powstanie Królestwa Włoch 	<p>1860), powstanie Królestwa Włoch (III 1861)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Giuseppe Garibaldi, Camilla Cavoura</p> <p>– wymienia etapy jednoczenia Włoch</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego to Królestwu Sardynii przypadła decydująca rola w procesie jednoczenia ziem włoskich</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wojnę Francji i Piemontu z Austrią (IV–VII 1859), plebiscyty na rzecz przyłączenia się do Piemontu (III–IV 1860), przyłączenie Wenecji do Włoch (1866)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Magentą i Solferino (1859)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Włoch</p> <p>– identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Napoleona III</p> <p>– przedstawia dwie koncepcje zjednoczenia państw włoskich</p> <p>– omawia przebieg wojny Piemontu i Francji z Austrią</p> <p>– wymienia skutki wojny Piemontu i Francji z Austrią</p> <p>– określa, w jakim celu powstał Czerwony Krzyż</p> <p>– opisuje proces jednoczenia Włoch</p>	<p>premiera Piemontu przez C. Cavoura (1852), rozejm w Villafranca (VII 1859), powołanie Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (X 1863), uchwalenie konwencji genewskiej (1864)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni wyprawę „tysiąca czerwonych koszul” w 1860 r.</p> <p>– identyfikuje postacie: Jeana Henriego Dunanta, Piusa IX</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę wśród państw włoskich odgrywało Królestwo Sardynii</p> <p>– charakteryzuje politykę zagraniczną Piemontu pod koniec lat 50. XIX w.</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Czerwonego Krzyża</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Włoch można nazwać procesem oddolnym</p>	<p>(VII 1858), pokój w Zurichu (XI 1859)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwy pod Calatafimi i nad rzeką Volturno (1860)</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w procesie jednoczenia Włoch odegrała Francja</p> <p>– wskazuje wydarzenia na arenie międzynarodowej, jakie umożliwiły Włochom zakończenie procesu zjednoczenia</p>	<p>Garibaldi w jednoczeniu państwa włoskiego</p>
--	---	--	--	--	---	--

<p>Zjednoczenie Niemiec i powstanie Austro-Węgier</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje zjednoczenia Niemiec • Wojny z Danią i Austrią • Wojna francusko-pruska i powstanie II Rzeszy • Powstanie Austro-Węgier 	<p>– stosuje pojęcie <i>zjednoczenie „krwią i żelazem”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę Prus z Danią (1864), wojnę Prus z Austrią (1866), wojnę francusko-pruską (1870–1871), powstanie Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871)</p> <p>– identyfikuje postać Ottona von Bismarcka</p> <p>– przedstawia rolę Prus w jednoczeniu państw niemieckich</p> <p>– wymienia wydarzenia, które składały się na proces jednoczenia Niemiec <i>krwią i żelazem</i></p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Europy miało powstanie Cesarstwa Niemieckiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja Małych Niemiec, koncepcja Wielkich Niemiec</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: objęcie funkcji premiera Prus przez O. von Bismarcka (1862), powstanie Związku Północnoniemieckiego (1867), powstanie Austro-Węgier (1867), pokój we Frankfurcie (10 V 1871)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Sadową (VII 1866), bitwę pod Custozą (1866), bitwę pod Sedanem (IX 1870)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni etapy jednoczenia Niemiec</p> <p>– identyfikuje postacie: Wilhelma I Hohenzollerna, Franciszka Józefa I, Napoleona III</p> <p>– omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec</p> <p>– charakteryzuje politykę O. von Bismarcka zmierzającą do zjednoczenia Niemiec</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>depe-sza emska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Związku Celnego (1834), erę Bacha (1849–1859), rozejm w wojnie francusko-pruskiej (28 I 1871)</p> <p>– identyfikuje postacie: Helmutha von Moltke, Aleksandra von Bacha, Agenora Gołuchowskiego</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki wojny Prus z Danią</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny Prus z Austrią</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania i zasady funkcjonowania Związku Północnoniemieckiego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne ery Bacha</p> <p>– omawia proces przekształcania się monarchii Habsburgów w państwo dualistyczne</p>	<p>– lokalizuje w czasie: dyplom październikowy (1860), patent lutowy (II 1861), ogłoszenie konstytucji Austro-Węgier (XII 1867)</p> <p>– identyfikuje postacie Antona von Schmerlinga, Gyula’ego Andrássy’ego</p> <p>– wyjaśnia, jakie możliwości dawało wykorzystanie przez pruską armię nowych zdobyczy techniki</p>	<p>– ocenia zjednoczeniową politykę O. von Bismarcka i jego wpływ na stosunki międzynarodowe</p>
---	--	--	--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego doszło do wojny Prus z Francją – omawia przebieg wojny francusko-pruskiej – przedstawia okoliczności ogłoszenia powstania II Rzeszy – wymienia skutki wojny francusko-pruskiej – przedstawia okoliczności powstania Austro-Węgier 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego zjednoczenie Niemiec można nazwać procesem odgórnym 		
Kolonializm	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny ekspansji kolonialnej • Wielka Brytania i jej kolonie • Kolonializm francuski • Kolonializm innych państw europejskich • Skutki ekspansji kolonialnej • Konflikty kolonialne 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>kolonializm, metropolia</i> – lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperia Wielkiej Brytanii i Francji – charakteryzuje przyczyny ekspansji kolonialnej w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, dlaczego dochodziło do konfliktów kolonialnych – wymienia przykłady konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>dominium, protektorat</i> – lokalizuje w czasie: powstanie tajpingów (1851–1864), powstanie sipajów (1857–1859), powstanie bokserów (1899) – lokalizuje w przestrzeni kolonialne imperia Hiszpanii, Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch – identyfikuje postać Cecila Johna Rhodesa – przedstawia korzyści, jakie z 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: wojny opiumowe (1839–1841, 1856–1860), wojny burskie (1880–1881, 1899–1902), powstanie Mahdiego (1881–1899) atak Włoch na Abisynię (1896), incydent w Faszodzie (1898) – omawia sposób organizacji brytyjskiego imperium kolonialnego – omawia przyczyny i skutki powstania sipajów 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: wojnę brytyjsko-zuluską (1879), powstanie Związku Południowej Afryki (1910) – wyjaśnia, jaką rolę w budowaniu brytyjskiego imperium kolonialnego odegrała Brytyjska Kompania Wschodnioindyjska – wyjaśnia, z czego wynikało szybkie uzyskanie statusu dominium przez Kanadę i Australię – omawia politykę kolonialną Hiszpanii, 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia politykę kolonialną Wielkiej Brytanii

			<p>kolonializmu czerpali biali osadnicy</p> <p>– przedstawia proces powstawania brytyjskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego brytyjskie imperium kolonialne nazywano <i>imperium, nad którym słońce nie zachodzi</i></p> <p>– przedstawia politykę mocarstw kolonialnych wobec Chin</p> <p>– przedstawia proces budowania francuskiego imperium kolonialnego w Afryce i Azji</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczykom udało się utrzymać kontrolę nad morzami i oceanami niemal całego świata</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miał Kanał Sueski dla brytyjskiego kolonializmu</p> <p>– omawia sposób organizacji francuskiego imperium kolonialnego</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki konfliktów kolonialnych w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>Portugalii, Holandii, Belgii i Włoch w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego działania europejskich mocarstw w Azji różniły się od ich postępowania w koloniach afrykańskich</p>	
Epoka węgla i stali	<ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcia nauk przyrodniczych • Rozwój przemysłu • Gospodarka monopolistyczna • Rozwój transportu • Rozwój motoryzacji • Przemiany w rolnictwie 	<p>– lokalizuje w czasie: opublikowanie teorii ewolucji i doboru naturalnego (1859), pierwszy lot samolotem (1903)</p> <p>– identyfikuje postacie: Marii Skłodowskiej-Curie, Charlesa Darwina</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego teorie C. Darwina</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>monopol, płodozmian, teoria ewolucji</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: opracowanie metody destylacji ropy naftowej przez W. Łukasiewicza (1853), otwarcie Kanału Sueskiego (1869)</p> <p>– identyfikuje postacie: Thomasa Alvy Edisona, Alexandra</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>syndykat, trust, koncern, melioracja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: skonstruowanie i opatentowanie żarówki (1879), otwarcie Kanału Kilońskiego (1895), otwarcie Kanału Panamskiego (1914)</p> <p>– identyfikuje postacie: André Ampère’a,</p>	<p>– identyfikuje postacie: Hansa Christiana Oersteda, Jönsa Jacoba Berzeliusa, Justusa von Liebiga, Rudolfa Virchowa, Étienne’a Lenoira, Nikolausa Otto</p> <p>– charakteryzuje przemiany w rolnictwie w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p>	<p>– ocenia wpływ przemian naukowych i technologicznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. na zmianę standardu życia społeczeństwa europejskiego</p>

		<p>zrewolucjonizowały świat nauki – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miały wynalazki w dziedzinie transportu i komunikacji</p>	<p>Grahama Bella, Guglielma Marconiego, Wilhelma Roentgena, Louisa Pasteura, Karola Olszewskiego, Zygmunta Wróblewskiego, Ignacego Łukasiewicza, Alfreda Nobla, Ernesta Malinowskiego, Willbura i Orville’a Wrightów – omawia znaczenie, jakie miał rozwój telekomunikacji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia kierunki rozwoju przemysłu w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wyjaśnia, w jakim celu właściciele przedsiębiorstw tworzyli monopole – charakteryzuje rozwój transportu w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p>	<p>Georga Ohma, Michała Faradaya, Antoinette’a Henriego Becquerela, Pierre’a Curie, Maxa Plancka, Ernesta Rutherforda, Dmitrija Mendelejewa, Johna Daltona, Ferdinanda von Zeppelina, Gottlieba Daimlera, Carla Benz, Rudolfa Diesla – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miało zastosowanie odkryć w dziedzinie elektromagnetyzmu – omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie fizyki – omawia osiągnięcia naukowe w dziedzinie chemii i biologii</p>		
<p>Zmiany cywilizacyjno-społeczne w XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany cywilizacyjne • Zmiany w oświacie • Rozwój higieny i medycyny 	<p>– stosuje pojęcia: <i>urbanizacja, eksplozja demograficzna</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>choroby cywilizacyjne, emancypacja, sufrażystki</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>antyseptyka, feminizm</i> – lokalizuje w czasie: powstanie</p>	<p>– lokalizuje w czasie kongres w sprawie kobiet w Seneca Falls (1848)</p>	<p>– ocenia wpływ zmian w systemie oświaty na rozwój cywilizacyjny społeczeństwa w XIX w.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Migracje • Emancypacja społeczna i polityczna kobiet 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Marii Skłodowskiej-Curie – wyjaśnia, dlaczego w drugiej połowie XIX w. doszło do eksplozji demograficznej – wyjaśnia, jaki wpływ na życie codzienne miał rozwój higieny 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni główne kierunki migracji ludności europejskiej w XIX w. – identyfikuje postacie: Roberta Kocha, Louisa Pasteura, Wilhelma Roentgena – omawia wpływ industrializacji na urbanizację w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia zmiany w systemie oświaty i ich wpływ na ograniczenie lub likwidację analfabetyzmu – charakteryzuje zjawisko migracji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – wymienia najważniejsze postulaty ruchu kobiecego na przełomie XIX i XX w. 	<p>Powszechnej Unii Kobiet (1889), czarny piątek (XI 1910)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Pierre’a Curie, Emeline Pankhurst – wyjaśnia, jakie znaczenie zyskał czas wolny w życiu codziennym – omawia postęp naukowy, jaki dokonał się w medycynie w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – omawia proces emancypacji społecznej i politycznej kobiet 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Josepha Listera, Felixa Hoffmanna, Wilhema Einthovena, Paula Ehrlicha – przedstawia wpływ uprzemysłowienia na jakość życia robotników 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ, jaki miał rozwój higieny i medycyny na życie codzienne w XIX w. – ocenia znaczenie emancypacji społecznej i politycznej kobiet
Przemiany polityczne i nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemów demokratycznych • Powstanie masowych partii politycznych • Komunizm i socjaldemokracja 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>partia polityczna, związek zawodowy, nacjonalizm, antysemityzm</i> – wyjaśnia, w jakim celu powstały związki zawodowe 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>demokratyzacja, socjaldemokracja, rewolucjoniści, komunizm, chrześcijańska demokracja</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>anarchizm, system kuryalny, syjonizm</i> – lokalizuje w czasie Komunę Paryską (III–V 1871) – identyfikuje postać Theodora Herzla 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powstanie pierwszego związku zawodowego w Wielkiej Brytanii (1866), I Światowy Kongres Syjonistyczny (1897) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ nowych ruchów i partii politycznych na proces demokratyzacji państw europejskich

	<ul style="list-style-type: none"> • Komuna Paryska i jej znaczenie • Powstanie ideologii chadeckiej • Syjonizm • Nacjonalizm 	<p>– wymienia cechy partii politycznych powstałych w drugiej połowie XIX i na początku XX w. i metody ich działań</p> <p>– omawia założenia nacjonalizmu</p>	<p>Międzynarodówki (1864), powstanie II Międzynarodówki (1889), ogłoszenie <i>Resolucji</i> (1891)</p> <p>– identyfikuje postacie: Włodzimierza Uljanowa (Lenina), Leon XIII</p> <p>– przedstawia czynniki, które wpłynęły na proces demokratyzacji systemów politycznych w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miały odgrywać I i II Międzynarodówka</p> <p>– omawia poglądy anarchistów, socjaldemokratów i rewolucjonistów</p> <p>– omawia założenia ideologiczne chrześcijańskiej demokracji</p>	<p>– omawia proces demokratyzacji państw Europy Zachodniej i Centralnej w drugiej połowie XIX i na początku XX w.</p> <p>– wyjaśnia, co miało wpływ na powstanie partii politycznych</p> <p>– przedstawia okoliczności, w jakich doszło do narodzin chrześcijańskiej demokracji</p> <p>– przedstawia czynniki, które wpłynęły na rozwój nacjonalizmu</p> <p>– wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do powstania syjonizmu</p>	<p>– omawia reformy wprowadzone przez Komunę Paryską</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Komuna Paryska upadła</p> <p>– porównuje poglądy anarchistów, socjaldemokratów i rewolucjonistów oraz chrześcijańskich demokratów</p>	
Nowy podział polityczny świata	<ul style="list-style-type: none"> • Europa pod koniec XIX wieku • Wojna rosyjsko-turecka • Nowe światowe potęgi 	<p>– stosuje pojęcie <i>pan-slawizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie trójprzymierza (1882), wojnę rosyjsko-japońską (1904–1905)</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>zasada wspianego odosobnienia</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: początek reform Meiji (1867), kongres w Berlinie (VI–VII 1878),</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>szogun, samuraje</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: otwarcie się Japonii na świat (1853), wojnę turecko-rosyjską (1877–1878), pokój w</p>	<p>– lokalizuje w czasie: sojusz trzech cesarzy (1873), antytureckie powstanie w Bośni i Hercegowinie (1875), wojnę między USA i Hiszpanią (1898),</p>	– ocenia wpływ kongresu berlińskiego na ład międzynarodowy

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie bokserów • Wojna rosyjsko-japońska 	<p>– wyjaśnia, jaką rolę miała odgrywać Rosja wobec narodów bałkańskich</p> <p>– przedstawia cele w polityce zagranicznej, jakie przyświecały państwom trójprzymierza</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny rosyjsko-japońskiej</p>	<p>układ wojskowy Niemiec i Austro-Węgier (1879), powstanie bokserów (1899–1900)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Cuszimą (V 1905)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mutsuhito, Mikołaja II</p> <p>– omawia proces budowania trójprzymierza</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała brytyjska zasada wspinałego odosobnienia</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla układu sił w Europie miał kongres berliński</p> <p>– wymienia konsekwencje rywalizacji mocarstw na Dalekim Wschodzie</p>	<p>San Stefano (1878), traktat pokojowy w Portsmouth (IX 1905)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Mukdenem (II/III 1905)</p> <p>– omawia reakcję Francji i Wielkiej Brytanii na rosnącą potęgę Niemiec</p> <p>– charakteryzuje politykę cesarza Mutsuhito i jej skutki dla Japonii</p> <p>– omawia ekspansję terytorialną Japonii na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– przedstawia sytuację wewnętrzną w Chinach na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania bokserów w Chinach</p>	<p>zajęcie Korei przez Japonię (1910)</p> <p>– identyfikuje postać Cixi</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny rosyjsko-tureckiej z lat 1877–1878</p> <p>– omawia proces budowania politycznej potęgi USA w stosunkach międzynarodowych</p>	
Piękna epoka	<ul style="list-style-type: none"> • Filozofia przełomu wieków • Rozwój czytelnictwa • Literatura • Malarstwo 	<p>– stosuje pojęcia: <i>la belle époque, impresjonizm, kultura masowa</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>dekadentyzm, marksizm, realizm, naturalizm, symbolizm, kubizm, secesja</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>filozofia pozytywna, intuicjonizm, akademizm, postimpresjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie pierwsze nowożytne</p>	<p>– identyfikuje postacie: Henriego Bergsona, Arthura Schopenhauera, Paula Verlaine’a, Arthura Rimbauda, Gustave’a</p>	<p>– ocenia siłę oddziaływania kultury masowej i sportu masowego na życie społeczeństw</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Nowe kierunki w sztuce • Architektura • Początki kultury masowej • Nowożytny igrzyska olimpijskie 	<p>– lokalizuje w czasie wynalezienie kinematografu (1895)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fryderyka Nietzschego, Honoré de Balzaca, Claude’a Moneta, Vincenta van Gogha, Pabla Picassa</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miał rozwój czytelnictwa</p> <p>– wymienia nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne kultury masowej</p>	<p>– lokalizuje w czasie otwarcie wieży Eiffla (1889)</p> <p>– identyfikuje postacie: Auguste’a Comte’a, Lwa Tołstoja, Auguste’a Renoira, Auguste’a i Louisa Lumière</p> <p>– wymienia kierunki filozoficzne przełomu XIX i XX w.</p> <p>– wyjaśnia, czym charakteryzował się realizm i naturalizm w literaturze i sztuce</p> <p>– wymienia przykłady dzieł literackich i malarskich należących do realizmu lub naturalizmu</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne nowych kierunków w sztuce powstałych na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– wskazuje czynniki, które wpłynęły na rozwój kultury masowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kino i sport stały się nieodłącznym elementem kultury masowej</p>	<p>igrzyska olimpijskie (1896)</p> <p>– identyfikuje postacie: Fiodora Dostojewskiego, Antona Czechowa, Charlesa Dickensa, Josepha Conrada, Gustave’a Flauberta, Émile’a Zoli, Marcela Prousta, Edgara Degasa, Paula Cézanne’a, Paula Gauguina, Antonia Gaudiego, Pierre’a de Coubertina</p> <p>– omawia kierunki filozoficzne, które dominowały na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– wskazuje przykłady twórców reprezentujących nowe kierunki w sztuce powstałe na przełomie XIX i XX w.</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne architektury przełomu XIX i XX w.</p>	<p>Coubeta, Jean-François Milleta, Mary Cassatt, Berthe Morisot, Henriego Labrouste’a</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do wskrzeszenia idei olimpijskiej</p>	
--	--	--	---	---	--	--

IV. ZIEMIE POLSKIE NA PRZEŁOMIE XIX I XX WIEKU

<p>Skutki powstania styczniowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Represje po upadku powstania styczniowego • Represje na ziemiach zabranych • Powstanie w ocenach polskich historyków • Represje wobec Kościoła • Rusyfikacja szkolnictwa • Zsyłki na Syberię • Emigracja popowstaniowa 	<p>– stosuje pojęcia: <i>rusyfikacja</i>, „<i>noc apuchtinowska</i>”, <i>katorga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka rosyjskiego jako urzędowego (1865), „<i>noc apuchtinowską</i>” (1879–1897)</p> <p>– identyfikuje postać Aleksandra Apuchtina</p> <p>– wymienia represje, jakie spadły na uczestników powstania styczniowego i ich rodziny</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Polacy w Królestwie Polskim bronili się przed rusyfikacją szkolnictwa</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele miała przynieść rusyfikacja Polaków</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>generał-gubernator</i>, <i>tajne komplety</i>, <i>kontrybucja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie utworzenie urzędu generała-gubernatora (1874)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni główne kierunki zsyłek Polaków w głąb Rosji po powstaniu styczniowym</p> <p>– identyfikuje postać Fiodora Berga</p> <p>– przedstawia działania, jakie podjął car Aleksander II w celu likwidacji autonomii Królestwa Polskiego</p> <p>– omawia proces rusyfikacji szkół w Królestwie Polskim po powstaniu styczniowym</p> <p>– charakteryzuje represyjną politykę władz carskich wobec Kościoła katolickiego i unickiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie podporządkowanie Kościoła katolickiego Kolegium Duchownemu w Petersburgu (1867), rozpoczęcie likwidacji Kościoła unickiego (1875)</p> <p>– identyfikuje postać Iosifa Hurki</p> <p>– przedstawia rodzaje kar, jakie nakładano na powstańców skazanych na zesłanie</p> <p>– opisuje drogę powstańców na zesłanie</p> <p>– omawia represje popowstaniowe na ziemiach zabranych</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie zabajkalskie (1866), powstanie Zjednoczenia Emigracji Polskiej (1866)</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra Czekańskiego, Jana Czerskiego, Benedykta Dybowskiego</p> <p>– konfrontuje różne oceny powstania styczniowego</p> <p>– przedstawia wkład polskich naukowców w odkrywaniu Syberii</p> <p>– wyjaśnia, jaki charakter miała emigracja po powstaniu styczniowym</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec polityki zaborców po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami</p>
<p>Walka o polską kulturę i szkolnictwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zabór pruski – <i>Kulturkampf</i> • <i>Hakata</i> 	<p>– stosuje pojęcia: <i>Kulturkampf</i>, <i>germanizacja</i></p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Hakata</i>, <i>rugi pruskie</i>, <i>autonomia</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>stańczycy</i></p>	<p>– lokalizuje w czasie: patent lutowy (1861), uchwalenie tzw.</p>	<p>– ocenia postawy Polaków wobec polityki</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Germanizacja • Strajki dzieci w zaborze pruskim • Odradzanie się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach • Polacy w monarchii habsburskiej • Autonomia Galicji • System polityczny Galicji 	<p>– lokalizuje w czasie: Kulturkampf (1871–1878), usunięcie języka polskiego ze szkół w zaborze pruskim (1887)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała polityka Kulturkampfu</p> <p>– charakteryzuje proces germanizacji szkolnictwa w zaborze pruskim</p> <p>– wymienia instytucje życia publicznego, które funkcjonowały w Galicji w dobie autonomii</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie języka polskiego do szkół w Galicji (1867), rugi pruskie (1885–1890), utworzenie Komisji Kolonizacyjnej (1886), powstanie Hakaty (1894), początek strajku dzieci we Wrześni (1901)</p> <p>– identyfikuje postaci: Mieczysława Le-dóchowskiego, Michała Drzymały, Agnora Gołuchowskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jakim celu powstała Hakata</p> <p>– omawia działania, jakie rząd niemiecki podjął w ramach polityki Kulturkampfu</p> <p>– omawia walkę z polskością w zaborze pruskim na polu gospodarczym</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać Komisja Kolonizacyjna i jakie były skutki jej działalności</p> <p>– podaje przykłady walki Polaków z</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wystosowanie adresu konserwatystów galicyjskich do Franciszka Józefa I (1866), wprowadzenie języka polskiego do administracji, policji i sądownictwa w Galicji (1869), wprowadzenie języka niemieckiego do administracji w zaborze pruskim (1876), nowelę osadniczą (1904), ustawę kagańcową (1908), ustawę wywłaszczeniową (1908)</p> <p>– identyfikuje postaci: Ferdinanda von Hansemanna, Hermanna Kennemanna, Heinricha von Tiedemanna, Józefa Lompy, Karola Miarki (młodszego i starszego), Gustawa Gizewiusza, Krzysztofa Mrongowiusza, Józefa Szuskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Kościół katolicki w walce o utrzymanie polskości</p>	<p>paragrafu o kazalnicy (1871)</p> <p>– identyfikuje postaci: Stanisława Tarnowskiego, Stanisława Koźmiana, Ludwika Wodzickiego, Alfreda Potockiego, Kazimierza Badeniego</p> <p>– omawia sytuację narodowościową Polaków w Galicji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Galicję nazywano „polskim Piemontem”</p> <p>– porównuje sytuację polityczno-narodową Polaków w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>zaborców po powstaniu styczniowym</p> <p>– ocenia rolę Kościoła w walce z zaborcami</p> <p>– ocenia skuteczność polityki Kulturkampfu w walce z katolicyzmem i polskością</p>
--	---	---	---	--	--	--

			<p>germanizacją w szkolnictwie i antypolskim ustawodawstwem w dziedzinie gospodarki</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, z jakich powodów wybuchł strajk dzieci we Wrześni i z jaką reakcją opinii publicznej się spotkał – charakteryzuje system polityczny Galicji w dobie autonomii – przedstawia proces kształtowania się autonomii galicyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia proces polonizacji Galicji i jego konsekwencje – wymienia kompetencje galicyjskiego Sejmu Krajowego – opisuje, jaką politykę realizowali stańczycy – omawia życie kulturalne i naukowe Galicji w dobie autonomii 		
Przemiany społeczno-gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywizm warszawski • Tajna oświata w Królestwie Polskim • Pozytywiści w zaborze pruskim i austriackim • Rozwój przemysłu • Przemiany na wsi • Polscy Żydzi • Sytuacja Polaków pod zaborami 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw</i> – lokalizuje w przestrzeni okręgi wydobywcze i przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – identyfikuje postać Bolesława Prusa – omawia program pozytywistów warszawskich – wymienia okręgi przemysłowe na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>serwituty, proletariat, burżuazja, asymilacja narodowa</i> – identyfikuje postaci: Aleksandra Świętochowskiego, Elizy Orzeszkowej – omawia działalność pozytywistów w zaborze pruskim i austriackim – charakteryzuje rozwój przemysłu na ziemiach polskich – przedstawia gospodarczą rolę Łodzi w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>klerikalizm, prawo propinacji</i> – lokalizuje w czasie powstanie Uniwersytetu Latającego (1885) – identyfikuje postać Franciszka Stefczyka – przedstawia, w jaki sposób organizowano tajne nauczanie w Królestwie Polskim – omawia przemiany, jakie zaszły na polskiej wsi w drugiej połowie XIX w. – omawia procesy modernizacyjne, jakie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>haskala</i> – lokalizuje w czasie: otwarcie Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej (1848), założenie Akademii Umiejętności (1872), założenie kas Stefczyka (1890) – identyfikuje postać Piotra Chmielowskiego – wyjaśnia, jakie poglądy na kwestie emancypacji kobiet mieli polscy pozytywiści – wskazuje różnice w rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne i gospodarcze skutki pracy organicznej – ocenia wpływ pracy organicznej na kształtowanie się nowoczesnego narodu polskiego

		– wymienia formy działania polskich pozytywistów	– przedstawia strukturę społeczeństwa polskiego na ziemiach polskich pod zaborami	zaszły w polskim społeczeństwie w drugiej połowie XIX w.	gospodarczym w poszczególnych zaborach – porównuje sytuację gospodarczo-społeczną Polaków pod zaborami	
Polskie nowoczesne ruchy polityczne	<ul style="list-style-type: none"> • Początki ruchu socjalistycznego • Socjalizm niepodległościowy • Nurt antyniepodległościowy • Socjaliści w Galicji i zaborze pruskim • Ruch narodowy • Początki ruchu ludowego • Powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego 	<p>– stosuje pojęcie <i>endecja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Polskiej Partii Socjalistycznej (1893), powstanie Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900), powstanie Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903)</p> <p>– identyfikuje postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincetego Witosa</p> <p>– wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu socjalistycznego</p> <p>– omawia program Polskiej Partii Socjalistycznej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>program brukselski</i>, <i>program paryski</i>, <i>wszechpolacy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Wielkiego Proletariatu (1882), ogłoszenie programu paryskiego (1892), powstanie Ligi Polskiej (1887), założenie Ligi Narodowej (1893), powstanie Stronnictwa Ludowego (1895), założenie Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (1897)</p> <p>– identyfikuje postaci: Ludwika Waryńskiego, Ignacego Daszyńskiego, Róży Luksemburg, Feliksa Dzierżyńskiego, Zygmunta Miłkowskiego, Zygmunta Balickiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie programu brukselskiego (1879), utworzenie Związku Młodzieży Polskiej „Zet” (1887), powstanie II Proletariatu (1888), zjazd polskich socjalistów w Paryżu i założenie Związku Zagranicznego Socjalistów Polskich (1892), powstanie Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), utworzenie III Proletariatu (1900),</p> <p>– identyfikuje postaci: Ludwika Kulczyckiego, Bolesława Limanowskiego, Zygmunta Balickiego, Juliana Marchlewskiego, Adolfa Warskiego, Jana Ludwika Popławskiego, Stanisława Stojalskiego, Marii i</p>	<p>– lokalizuje w czasie założenie Stowarzyszenia Socjalistycznego „Lud Polski” (1881), założenie Towarzystwa Przyjaciół Oświaty (1890), rozłam w Polskim Stronnictwie Ludowym (1913)</p> <p>– omawia początki ruchu socjalistycznego na ziemiach polskich i na emigracji</p> <p>– wyjaśnia, czym różniła się działalność socjalistów w zaborze austriackim od działań ich kolegów z Królestwa Polskiego</p> <p>– przedstawia działalność, jaką prowadziły działaczki ruchu narodowego w Wielkopolsce</p>	– ocenia działalność polityczną partii działających na ziemiach polskich pod zaborami

		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia partie polityczne należące do polskiego ruchu narodowego oraz ruchu ludowego – omawia założenia programowe Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego – omawia założenia programowe Polskiego Stronnictwa Ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia założenia programu brukselskiego – omawia założenia programu paryskiego – podaje główne różnice między programami PPS i SDKPiL – wyjaśnia, dlaczego PPS reprezentowała niepodległościowy nurt polskiego socjalizmu – omawia założenia programowe Ligi Narodowej – omawia założenia programowe Stronnictwa Ludowego 	<p>Bolesława Wystouchów, Jana Stapińskiego, Jakuba Bojki, Karola Lewakowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia czynniki, które wpłynęły na powstanie ruchu robotniczego na ziemiach polskich – przedstawia program i działalność Wielkiego Proletariatu – przedstawia założenia programowe SDKPiL – przedstawia początki polskiego ruchu narodowego – przedstawia okoliczności, w jakich narodził się polski ruch ludowy – omawia etapy kształtowania się ruchu narodowo-demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia działalność ks. Stanisława Stojłowskiego – przedstawia działalność Marii i Bolesława Wystouchów 	
Rewolucja 1905 roku	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja w Rosji na początku XX wieku • Wybuch rewolucji • Polacy wobec wydarzeń w Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie „krwawa niedziela” – lokalizuje w czasie „krwawą niedzielę” (22 I 1905), początek strajku generalnego w 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>strajk generalny</i> – lokalizuje w czasie powstanie łódzkie (VI 1905), <i>Manifest październikowy</i> (X 1905) 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: manifestację na placu Grzybowskim w Warszawie (XI 1904), wprowadzenie ukazu tolerancyjnego (IV 1905), założenie 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie rozłam w Polskiej Partii Socjalistycznej (1906) – wyjaśnia, jakie były przyczyny podziału PPS w 1906 r. i 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki rewolucji 1905 r. dla społeczeństwa polskiego – ocenia, czy rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich była próbą

	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg rewolucji na ziemiach polskich • Konsekwencje rewolucji 	<p>Królestwie Polskim (I 1905)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Mikołaja II, Józefa Piłsudskiego – wymienia postulaty uczestników rewolucji 1905 r. w Królestwie Polskim – przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji i na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte strajkami szkolnymi w latach 1905–1908 – wymienia przyczyny rewolucji z lat 1905–1907 w Rosji – omawia przebieg rewolucji 1905 r. na ziemiach polskich – przedstawia przyczyny wybuchu powstania łódzkiego 	<p>Organizacji Spiskowo-Bojowej PPS (1905), wprowadzenie stanu wojennego w Królestwie Polskim (XI 1905)</p> <ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w przestrzeni obszary objęte wystąpieniami chłopskimi w latach 1905–1907 – identyfikuje postacie: Geоргija Gajdara, Geоргija Skłona – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji 1905 r. w Rosji – wyjaśnia, jakie znaczenie miał <i>Manifest październikowy</i> dla przemian ustrojowych w Rosji – wyjaśnia, w jakim celu powstała Organizacja Bojowa PPS 	<p>rozłamów w ruchu narodowo-demokratycznym</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia stanowisko polskich stronnictw politycznych wobec wydarzeń rewolucyjnych w Rosji w 1905 r. – przedstawia charakter i skalę wystąpień rewolucyjnych w Królestwie Polskim w latach 1905–1907 	<p>realizacji polskich marzeń o niepodległości</p>
<p>Kultura i nauka polska na przełomie XIX i XX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pozytywizm • Twórczość <i>ku pokrzepieniu serc</i> • Polska historiografia • Rozwój polskiej nauki 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>pozytywizm, twórczość „ku pokrzepieniu serc”, Młoda Polska</i> – identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Elizy 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>stańczycy, trójlojalizm</i> – lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla H. Sienkiewicza (1905) – identyfikuje postacie: Marii 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>krakowska szkoła historyczna, warszawska szkoła historyczna, neoromantyzm</i> – identyfikuje postacie: Adama Asnyka, Michała 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Stanisława Koźmiana, Stanisława Smolki, Tadeusza Korzona, Adolfa Pawińskiego, Anny Bilińskiej, Artura Górskiego, Bolesława Biegasa, 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje i ocenia poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej – ocenia rolę inteligencji w kształtowaniu się kultury narodowej Polaków

	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura Młodej Polski • Sztuka polska na przełomie wieków 	<p>Orzeszkowej, Jana Matejki, Stanisława Wyspiańskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie idee propagowała polska literatura pozytywistyczna</p> <p>– wymienia osiągnięcia polskich pisarzy okresu pozytywizmu</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele miała twórczość <i>ku pokrzepieniu serc</i></p>	<p>Konopnickiej, Jacka Malczewskiego, Stanisława Przybyszewskiego, Władysława Reymonta, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>– wskazuje wpływ pracy organicznej i pracy u podstaw na budowanie poczucia więzi narodowej</p> <p>– omawia założenia ideowe Młodej Polski</p> <p>– wymienia najwybitniejszych twórców okresu Młodej Polski</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne sztuki polskiej na przełomie wieków</p>	<p>Bobrzyńskiego, Waleriana Kalinki, Józefa Szujskiego, Władysława Smoleńskiego, Kazimierza Przerwę-Tetmajera, Jana Kasprowicza, Zenona Przesmyckiego, Aleksandra Gierymskiego, Józefa Mehoffera, Olgi Boznańskiej, Heleny Modrzejewskiej, Eugeniusza Romera, Oskara Kolberga, Karola Szymanowskiego</p> <p>– przedstawia i porównuje poglądy krakowskiej i warszawskiej szkoły historycznej</p> <p>– omawia osiągnięcia polskiej nauki pod koniec XIX w.</p> <p>– porównuje założenia sztuki <i>ku pokrzepieniu serc</i> z młodopolskim hasłem <i>sztuki dla sztuki</i></p>	<p>Mieczysława Karłowicza, Ludomira Różyckiego</p> <p>– omawia rozwój sztuki teatralnej i kinowej na ziemiach polskich na przełomie XIX i XX w.</p>	
V. I WOJNA ŚWIATOWA						
Geneza I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost napięć międzynarodowych • Trójprzymierze i trójporozumienie 	<p>– stosuje pojęcie „<i>kościół bałkański</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie trójprzymierza (1879–1882),</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>wyścig zbrojeń</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: sojusz francusko-rosyjski (1892), zawiązanie</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Weltpolitik</i></p> <p>– lokalizuje w czasie kryzysy marokańskie (1904–1905 i 1911)</p>	<p>– lokalizuje w czasie powstanie Ligi Bałkańskiej (1912)</p>	<p>– ocenia wpływ mocarstwowych aspiracji Niemiec na kształtowanie się sojuszu angielsko-francuskiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys marokański • „Kocioł bałkański” • Wyścig zbrojeń • Sytuacja w Europie na początku XX w. 	<p>powstanie trójporozumienia (1907)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni: państwa należące do trójprzymierza; państwa tworzące trójporozumienie (ententę)</p> <p>– omawia cele i strategiczne kierunki trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego sytuację geopolityczną na Bałkanach określano mianem „kotła bałkańskiego”</p>	<p>ententy (1904), I wojnę bałkańską (1912–1913), II wojnę bałkańską (1913)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa biorące udział w wojnach bałkańskich</p> <p>– identyfikuje postać Wilhelma II</p> <p>– omawia rywalizację francusko-niemiecką na początku XX w.</p> <p>– omawia proces budowania trójprzymierza i trójporozumienia</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen bałkańskich</p> <p>– przedstawia, na czym polegał wyścig zbrojeń między mocarstwami na początku XX w.</p>	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni aneksję Bośni i Hercegowiny przez Austro-Węgry (1908)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny anektowane przez Austro-Węgry w 1908 r.</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikał wzrost antagonizmów międzynarodowych na początku XX w.</p> <p>– przedstawia cele Weltpolitik prowadzonej przez II Rzeszę</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ miały kryzysy marokańskie na politykę międzynarodową</p> <p>– omawia sytuację polityczną w Europie na przełomie XIX i XX w.</p>	<p>– przedstawia międzynarodową pozycję Rosji na początku XX w.</p> <p>– omawia sytuację na Bałkanach na początku XX w.</p>	
Wielka Wojna	<ul style="list-style-type: none"> • Zamach w Sarajewie i wybuch wojny • Plany wojenne • Początek walk na froncie zachodnim • Wojna pozycyjna • Front wschodni w 1914 roku 	<p>– stosuje pojęcia: wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna</p> <p>– lokalizuje w czasie: zamach w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenie wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914)</p>	<p>– stosuje pojęcia: plan Schlieffena, wojna manewrowa</p> <p>– lokalizuje w czasie: wypowiedzenie wojny Rosji przez Niemcy (1 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Francji przez Niemcy (3 VIII</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wypowiedzenie wojny Rosji przez Austro-Węgry (5 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Austro-Węgom przez Francję (10 VIII 1914), wypowiedzenie wojny Austro-Węgom przez</p>	<p>– lokalizuje w czasie ultimatum Austro-Węgier wobec Serbii (23 VII 1914)</p> <p>– identyfikuje postacie: Helmutha von Moltke (Młodszeo), Josepha Joffre’a,</p>	<p>– ocenia wpływ zamachu w Sarajewie na wybuch I wojny światowej</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Front zachodni w latach 1915–1916 • Walki na wschodzie Europy w latach 1915–1916 • Walki na innych frontach 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad Marną (IX 1914), bitwę pod Verdun (II–XII 1916), bitwę nad Sommą (VII–XI 1916)</p> <p>– identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na wybuch wojny miał zamach w Sarajewie</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał niemiecki plan wojny błyskawicznej</p>	<p>1914), wypowiedzenie wojny Niemcom przez Wielką Brytanię (4 VIII 1914), dołączenie Turcji do państw centralnych (1914), dołączenie Bułgarii do państw centralnych (1915), wystąpienie Włoch z trójprzymierza (1915)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę pod Tannenbergiem (VIII 1914), bitwę pod Ypres (1915)</p> <p>– identyfikuje postacie: Alfreda von Schlieffena, Paula von Hindenburga</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał tzw. efekt domina przy rozpoczęciu I wojny światowej</p> <p>– charakteryzuje sposób prowadzenia wojny pozycyjnej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała wojna manewrowa</p> <p>– wymienia kluczowe momenty w przebiegu działań wojennych na froncie wschodnim i</p>	<p>Wielką Brytanię (12 VIII 1914), ofensywę Brusilowa (VI 1916)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: bitwę nad jeziorami mazurskimi (II 1915), bitwę o Gallipoli (II 1915–I 1916), bitwę pod Gorlicami (V 1915)</p> <p>– identyfikuje postacie: Gawriły Principa, Aleksieja Brusilowa</p> <p>– omawia polityczne konsekwencje zamachu w Sarajewie</p> <p>– przedstawia postępowanie Austro-Węgrów wobec Serbii po zamachu w Sarajewie</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich załamał się niemiecki plan wojny błyskawicznej</p> <p>– omawia przebieg działań wojennych na froncie zachodnim i wschodnim w latach 1914–1916</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały nowe rodzaje broni</p>	<p>Ericha von Falkenhayna, Winstona Churchilla</p> <p>– omawia strategiczne plany mocarstw przed wybuchem wojny</p> <p>– opisuje działania wojenne na froncie bałkańskim i włoskim w latach 1914–1916</p>	
--	---	---	---	---	---	--

			zachodnim w latach 1914–1916	zastosowane na froncie zachodnim		
Rewolucje w Rosji	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys wojenny w Rosji • Rewolucja lutowa • Rząd Tymczasowy • Działalność bolszewików • Eksterminacja elit • Rewolucja październikowa • Wojna domowa w Rosji 	<p>– stosuje pojęcie <i>bolszewicy</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch rewolucji lutowej (8 III 1917), wybuch rewolucji październikowej (6/7 XI 1917), traktat pokojowy w Brześciu Litewskim (3 III 1918)</p> <p>– identyfikuje postać Włodzimierza Lenina</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej</p> <p>– omawia skutki rewolucji październikowej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>nacjonalizacja, Czeka, kułak, czerwoni, biali, komunizm wojenny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rządu Tymczasowego (14 III 1917), abdykację Mikołaja II (15 III 1917), powstanie Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917), uchwalenie dekretu o pokoju i dekretu o ziemi (XI 1917), wojnę domową (1917–1921), wprowadzenie komunizmu wojennego (IX 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mikołaja II, Aleksandra Kiereńskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego</p> <p>– omawia przebieg rewolucji lutowej</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odegrał Włodzimierz Lenin w czasie rewolucji rosyjskich</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Rady Delegatów Robotniczych i Żołnierskich oraz Tymczasowego Komitetu Wykonawczego Dumy (III 1917), ogłoszenie tzw. tez kwietniowych (IV 1917), powołanie Kominternu (1919)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary, które od początku rewolucji październikowej znajdowały się pod panowaniem bolszewików; kierunki działań Armii Czerwonej podczas wojny domowej</p> <p>– identyfikuje postacie: Grigorija Rasputina, Grigorija Lwowa</p> <p>– omawia sytuację militarną, polityczną i gospodarczą w Rosji do 1917 r.</p> <p>– charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego bolszewicy w okresie</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>kadeci, mienszewicy, eserowcy, politruk</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pucz Ł. Korniłowa (IX 1917), powołanie Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej (I 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Ławra Korniłowa, Pawła Milukowa, Wiktora Czernowa, Borysa Sawinkowa, Lwa Martowa, Antona Denikina, Jewgienija Millera, Nikołaja Judenicza</p> <p>– omawia i porównuje programy rosyjskich stronnictw politycznych</p> <p>– przedstawia, w jaki sposób bolszewicy rozprawili się z Konstytuantą</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odgrywać Komintern</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego w oddziałach Armii</p>	<p>– ocenia skuteczność polityki wewnętrznej Rządu Tymczasowego</p> <p>– ocenia wpływ W. Lenina na kształt państwa radzieckiego</p>

			<ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg rewolucji październikowej – wyjaśnia, jakie konsekwencje miało wydanie przez Radę Komisarzy Ludowych dekretu o ziemi i dekretu o pokoju – przedstawia metody, jakie stosowali bolszewicy w celu umocnienia swojej władzy – omawia założenia komunizmu wojennego i sposób ich realizacji 	<ul style="list-style-type: none"> dwuwładzy cieszyli się rosnącym poparciem – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny domowej w Rosji – przedstawia konsekwencje gospodarcze i społeczne wprowadzenia zasad komunizmu wojennego w Rosji Sowieckiej – wyjaśnia, jakie grupy społeczne dotknął terror bolszewicki 	<ul style="list-style-type: none"> Czerwonej wprowadzono stanowisko oficera politycznego 	
Kłęska państw centralnych	<ul style="list-style-type: none"> • Totalny charakter Wielkiej Wojny • Sytuacja ludności cywilnej • Działania wojenne na morzach • Przystąpienie USA do wojny • Nowe techniki walki • Przyczyny klęski państw centralnych • Ostatnie ofensywy niemieckie 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>wojna totalna, propaganda</i> – lokalizuje w czasie: przystąpienie USA do wojny (6 IV 1917), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (8 I 1918), rozejm w Compiègne (11 XI 1918) – identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona – wyjaśnia, dlaczego I wojna światowa miała 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>gospodarka wojenna, nieograniczona wojna podwodna</i> – lokalizuje w czasie: rozpoczęcie przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej (1915), bitwę jutrlandzką (1916), drugą bitwę nad Marną (VII–VIII 1918) – lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w 1918 r. wybuchły rewolucje 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>depe-sza Zimmermanna</i> – lokalizuje w czasie ogłoszenie ofensywy stu dni (VIII–XI 1918), kapitulację Austro-Węgier (3 XI 1918) – lokalizuje w przestrzeni zmiany na frontach w 1917 i 1918 r. – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała propaganda w czasie I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Matthiasa Erzbergera – omawia problemy, z jakimi zmagaly się państwa centralne po 1916 r. – przedstawia stosunek USA do I wojny światowej – przedstawia, jak zakończyły się walki toczone przez sojuszników Rzeszy Niemieckiej w 1918 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ sposobów prowadzenia działań zbrojnych na totalny charakter I wojny światowej – ocenia skutki I wojny światowej dla Europy

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozejm w Compiègne • Bilans Wielkiej Wojny 	<p>charakter wojny totalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia założenia planu pokojowego Thomasa Woodrowa Wilsona – omawia postanowienia rozejmu w Compiègne – przedstawia skutki Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Ferdynanda Focha, Friedricha Eberta – wyjaśnia, na czym polegała koncepcja nieograniczonej wojny podwodnej – omawia wpływ, jaki na ludność cywilną miała Wielka Wojna – przedstawia przyczyny klęski państw centralnych – omawia nowe techniki walki zastosowane w czasie Wielkiej Wojny 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia konsekwencje nieograniczonej wojny podwodnej – przedstawia okoliczności przystąpienia USA do I wojny światowej – wyjaśnia, jakie konsekwencje militarne miało przystąpienie USA do wojny – przedstawia ostatnie ofensywy niemieckie na froncie zachodnim – omawia przebieg i skutki rewolucji listopadowej w Niemczech 		
Sprawa polska podczas I wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • Orientacje polityczne Polaków • Powstanie Legionów Polskich • Mocarstwa wobec sprawy polskiej • Walki z Rosjanami w latach 1914–1917 • Działalność Romana Dmowskiego • Akt 5 listopada • Budowa państwowości polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcia: <i>orientacja proaustriacka, orientacja prorosyjska</i> – lokalizuje w czasie: powstanie I Kompanii Kadrowej (VIII 1914), powstanie Legionów Polskich (27 VIII 1914), Akt 5 listopada (1916), plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona (18 I 1918) – identyfikuje postacie: Józefa 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>koncepcja trializmu</i> – lokalizuje w czasie: powstanie Naczelnego Komitetu Narodowego (VIII 1914), utworzenie Komitetu Narodowego Polskiego (XI 1914), kryzys przysięgowy (1917), powołanie Rady Regencyjnej (1917), utworzenie Błękitnej Armii (VI 1917) 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje pojęcie <i>strzeleckie organizacje paramilitarne</i> – lokalizuje w czasie: założenie Związku Walki Czynnej (1908), odezwę wielkiego księcia Mikołaja Mikołajewicza (14 VIII 1914), powstanie Tymczasowej Rady Stanu Królestwa Polskiego (I 1917), deklarację rosyjskiego Rządu Tymczasowego (III 1917), 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie: powołanie Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (XI 1912), przekształcenie Legionów Polskich w Polski Korpus Posiłkowy (IX 1916), deklarację wersalską w sprawie przyszości Polski (3 VI 1918) – lokalizuje w przestrzeni zmiany sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jakie znaczenie dla Polaków mogła mieć walka w wojnie toczonej przez zaborców – ocenia znaczenie Aktu 5 listopada dla narodu polskiego – omawia i ocenia stanowisko aliantów zachodnich w sprawie polskiej

	<ul style="list-style-type: none"> • Wojska polskie w Rosji • Sprawa polska na Zachodzie • Błękitna Armia we Francji • Sprawa polska pod koniec wojny 	<p>Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego</p> <p>– omawia polityczne koncepcje niepodległościowe w Galicji i Królestwie Polskim</p> <p>– wymienia polskie formacje wojskowe walczące po stronie państw centralnych i ententy</p> <p>– wymienia postanowienia Aktu 5 listopada</p>	<p>– lokalizuje w przestrzeni rejonów walk Legionów Polskich</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Hallera</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Legionów Polskich</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miała odegrać I Kompania Kadrowa</p> <p>– wyjaśnia, jakie były zasługi J. Piłsudskiego dla tworzenia polskich formacji wojskowych w czasie I wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego plan pokojowy prezydenta T.W. Wilsona miał przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej</p>	<p>zawiązanie Komitetu Narodowego Polskiego (VIII 1917)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni ważniejsze bitwy stoczone przez Legiony Polskie (np. pod Krzywopłotami – XI 1914, pod Rokitną – VI 1915, pod Kostiuchówką – 1916, pod Kaniowem – V 1918)</p> <p>– identyfikuje postać Bolesława Roi</p> <p>– omawia szlak bojowy Legionów Polskich</p> <p>– omawia działalność R. Dmowskiego na rzecz odbudowy niepodległego państwa polskiego</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób władze niemieckie i austriackie realizowały obietnice zawarte w Akcie 5 listopada</p> <p>– przedstawia skutki kryzysu przysięgowego</p>	<p>militarnej na ziemiach polskich w latach 1914–1917</p> <p>– przedstawia formacje polskie, które powstały u boku Rosji</p> <p>– omawia proces formowania wojska polskiego we Francji</p>	
--	---	---	--	--	--	--

VI. DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE

<p>Ład wersalski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencja paryska • Wielka Czwórka • Traktat wersalski • Ład wersalski • Samostanowienie narodów i traktaty mniejszościowe • Powstanie i zasady działania Ligi Narodów • Konferencja waszyngtońska 	<p>– stosuje pojęcia: <i>plebiscyt terytorialny, ład wersalski, Liga Narodów</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: konferencję pokojową w Paryżu (I 1919 – I 1920), traktat wersalski (28 VI 1919), powołanie Ligi Narodów (1919)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni nowe państwa, które pojawiły się na mapie Europy</p> <p>– identyfikuje postać Thomasa Woodrowa Wilsona</p> <p>– określa cele konferencji pokojowej w Paryżu</p> <p>– przedstawia postanowienia traktatu pokojowego z Niemcami</p> <p>– omawia cele i zadania Ligi Narodów</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>zasada samostanowienia narodów, demilitaryzacja, reparacje, traktaty mniejszościowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: mały traktat wersalski (VI 1919), konferencję waszyngtońską (1921/1922)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni terytoria, które zostały utracone przez Niemcy w wyniku postanowień traktatu wersalskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Georges’a Clemenceau, Davida Lloyd George’a</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę podczas konferencji paryskiej odgrywały USA, Francja i Wielka Brytania</p> <p>– omawia strukturę organizacyjną i funkcjonowanie Ligi Narodów</p> <p>– omawia postanowienia konferencji waszyngtońskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Wielka Czwórka, terytorium mandatowe</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: traktat z Austrią (10 IX 1919), traktat z Węgrami (4 VI 1919), traktat z Bułgarią (27 XI 1919), traktat z Turcją (10 VIII 1920)</p> <p>– identyfikuje postać Vittoria Orlanda</p> <p>– przedstawia stosunek państw europejskich do rozwiązania kwestii niemieckiej po I wojnie światowej</p> <p>– wymienia postanowienia traktatów pokojowych z Austrią, Węgrami, Bułgarią i Turcją</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego doszło do przyjęcia tzw. małego traktatu wersalskiego</p> <p>– wyjaśnia okoliczności powstania Ligi Narodów</p> <p>– omawia zagrożenia, jakie niósł dla Europy ład wersalski</p>	<p>– lokalizuje w czasie utworzenie Wolnego Państwa Irlandzkiego (1921)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegały rozbieżności pomiędzy wizjami pokoju proponowanymi przez delegację brytyjską, francuską i amerykańską</p> <p>– wymienia państwa, które były niezadowolone z postanowień traktatów pokojowych i wyjaśnia, z czego to niezadowolenie wynikało</p> <p>– wyjaśnia, według jakich kryteriów podzielono terytoria mandatowe Ligi Narodów</p>	<p>– ocenia wpływ postanowień konferencji wersalskiej i konferencji waszyngtońskiej na kształtowanie się ładu międzynarodowego w powojennym świecie</p> <p>– ocenia skuteczność działania Ligi Narodów</p>
----------------------	--	---	--	--	--	--

<p>Kryzys demokracji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny kryzysu demokracji • Kryzys powojenny we Włoszech • Rządy Mussoliniego • Niemcy po I wojnie światowej • Funkcjonowanie Republiki Weimarskiej • Polityka zagraniczna Niemiec 	<p>– stosuje pojęcia: <i>faszizm, totalitaryzm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie marsz na Rzym (27–29 X 1920)</p> <p>– identyfikuje postać Benita Mussoliniego</p> <p>– omawia okoliczności dojścia B. Mussoliniego do władzy</p> <p>– charakteryzuje założenia ideologii faszystowskiej</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>autoritaryzm, „czarne koszule”, Duce, hiperinflacja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: Republikę Weimarską (1919–1933), układ w Rapallo (IV 1922), powołanie Wielkiej Rady Faszystowskiej (1923), wprowadzenie ustaw wyjątkowych we Włoszech (1926)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni państwa, w których w okresie międzywojennym funkcjonował system demokratyczny, rządy autorytarne lub totalitarne</p> <p>– identyfikuje postać Friedricha Eberta</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego faszyci zdobyli popularność we Włoszech</p> <p>– omawia proces budowania państwa faszystowskiego we Włoszech</p> <p>– wymienia postanowienia traktatu w Rapallo</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>korporacjonizm, Freikorpsy, legenda o „ciosie w plecy”</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: uchwalenie konstytucji Republiki Weimarskiej (1919), okupację Zagłębia Ruhry przez aliantów (1923), przejście przez B. Mussoliniego pełni władzy we Włoszech (1925)</p> <p>– identyfikuje postać Wiktora Emanuela III</p> <p>– przedstawia przyczyny kryzysu demokracji po I wojnie światowej</p> <p>– omawia przejawy powojennego kryzysu we Włoszech</p> <p>– wymienia skutki wprowadzenia we Włoszech ustawodawstwa wyjątkowego</p> <p>– omawia sytuację w Niemczech po zakończeniu I wojny światowej</p> <p>– charakteryzuje sytuację wewnętrzną Republiki Weimarskiej</p>	<p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały we Włoszech „czarne koszule”</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Europa w końcu lat 20. i na początku lat 30. XX w. przeżywała kryzys demokracji</p>	<p>– ocenia polityczne skutki odrotu od demokracji po I wojnie światowej</p>
--------------------------	--	---	---	--	---	--

				– omawia cele polityki zagranicznej Republiki Weimarskiej i ich realizację		
Wielki Kryzys	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja gospodarcza po Wielkiej Wojnie • Wybuch Wielkiego Kryzysu • Wielki Kryzys w USA • Wielki Kryzys na świecie • Walka z Wielkim Kryzysem • Polityka Nowego Ładu 	<p>– stosuje pojęcia: „czarny czwartek”, <i>interwencjonizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: krach na nowojorskiej giełdzie (24 X 1929), Wielki Kryzys (1929–1933)</p> <p>– identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta</p> <p>– wymienia przyczyny Wielkiego Kryzysu w USA</p> <p>– wymienia społeczne i gospodarcze skutki Wielkiego Kryzysu w USA</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>inflacja, hiperinflacja, autokratyzm, etatyzm, Nowy Ład</i></p> <p>– lokalizuje w czasie ogłoszenie Nowego Ładu (1933)</p> <p>– identyfikuje postać Johna Keynesa</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich doszło do wybuchu Wielkiego Kryzysu w USA</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne Wielkiego Kryzysu w USA</p> <p>– omawia założenia Nowego Ładu</p> <p>– wymienia skutki realizacji polityki Nowego Ładu w USA</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>spekulacja, nadprodukcja, zjawisko rozwarcia nożyc cenowych, prohibicja, cła protekcyjne, ceny dumpingowe</i></p> <p>– wyjaśnia, jakie były bezpośrednie skutki krachu na giełdzie nowojorskiej</p> <p>– przedstawia przejawy Wielkiego Kryzysu w państwach europejskich</p> <p>– omawia sposoby walki w Wielkim Kryzysem zastosowane w USA</p> <p>– omawia gospodarcze i polityczne skutki Wielkiego Kryzysu</p>	<p>– lokalizuje w czasie wprowadzenie prohibicji w USA (1919)</p> <p>– omawia sytuację gospodarczą w Stanach Zjednoczonych po zakończeniu I wojny światowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego kryzys zapoczątkowany w Stanach Zjednoczonych wpłynął również na Europę i inne kontynenty</p>	<p>– ocenia zasadność określeń: <i>szalone lata 20. i brudne lata 30.</i></p> <p>– ocenia skuteczność polityki prowadzonej w ramach New Deal</p>
Narodziny III Rzeszy	<ul style="list-style-type: none"> • Republika Weimarska • Skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech 	<p>– stosuje pojęcia: <i>nazizm (narodowy socjalizm), Führer, kult jednostki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: objęcie urzędu kanclerza przez A. Hitlera (30</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Lebensraum, Herrenvolk, system monopartyjny, obóz koncentracyjny</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pucz w Monachium (1923), układ w</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>plan Dawesa, plutokracja</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pożar Reichstagu (II 1933), wprowadzenie systemu jednopartyjnego (1934), przejście</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>plan Younga</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: przystąpienie Niemiec do Ligi Narodów (1926), ogłoszenie planu Younga (1929)</p>	<p>– ocenia politykę zagraniczną Republiki Weimarskiej prowadzoną przez G. Stresemanna</p> <p>– ocenia pozycję Niemiec w Europie po</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Początek działalności Adolfa Hitlera • Hitler u władzy • Antysemityzm nazistów • Ideologia nazistowska 	<p>I 1933), ustawy norymberskie (1935), „noc kryształową” (XI 1938)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Adolfa Hitlera – omawia założenia ideologii nazistowskiej – wymienia etapy przejmowania przez A. Hitlera władzy w Niemczech – wyjaśnia, jaką rolę odgrywał kult jedności w nazistowskich Niemczech 	<p>Locarno (1925), ustawę o specjalnych pełnomocnictwach (1933), „noc długich noży” (VI 1934)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Heinricha Himmlera, Hermanna Göringa, Josepha Goebbelsa – wymienia postanowienia traktatu w Locarno – omawia proces dojścia A. Hitlera do władzy – wymienia czynniki, które wpłynęły na wzrost popularności nazizmu – charakteryzuje antysemicką politykę nazistów – wyjaśnia, jakie funkcje spełniali w aparacie państwowym najbliżsi współpracownicy Hitlera – wyjaśnia cele indoktrynacji ideologicznej społeczeństwa w III Rzeszy 	<p>przez A. Hitlera funkcji szefa państwa (VIII 1934)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postacie: Gustava Stresemanna, Ericha Ludendorffa, Ernsta Röhma – wyjaśnia, dlaczego traktat w Locarno budził niezadowolenie państw Europy Środkowej – przedstawia skutki Wielkiego Kryzysu w Niemczech – przedstawia początki politycznej działalności A. Hitlera – przedstawia okoliczności, w jakich A. Hitler sięgnął po władzę w Niemczech – wskazuje działania podejmowane przez nazistów zmierzające do likwidacji bezrobocia i poprawy sytuacji gospodarczej kraju – omawia skutki nadania A. Hitlerowi specjalnych pełnomocnictw 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jaki sposób Republika Weimarska realizowała spłatę reparacji wojennych – wyjaśnia, jaką rolę odgrywały oddziały SA w przejmowaniu władzy przez nazistów – wyjaśnia, jaki wpływ na państwo i społeczeństwo miała NSDAP – porównuje przyczyny i sposób dojścia do władzy B. Mussoliniego i A. Hitlera 	<p>traktatach lokarneskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ przemian politycznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych w Niemczech na sukces nazistów i ugruntowanie ich władzy
--	---	---	--	--	--	--

				– przedstawia skutki antysemitycznej polityki nazistów		
Totalitaryzm stalinowski	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie ZSRS • Nowa Polityka Ekonomiczna • Stalin u władzy • Uprzemysłowanie i kolektywizacja ZSRS • Stalinizm • Klęska głodu na Ukrainie • Wielki terror 	<p>– stosuje pojęcia: <i>dyktatura monopartyjna, stalinizm, kult jednostki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich (30 XII 1922), stalinizm (1929–1939)</p> <p>– identyfikuje postacie: Włodzimierza Lenina, Józefa Stalina</p> <p>– omawia cechy charakterystyczne stalinizmu</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę w ZSRS odgrywał kult jednostki</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Nowa Polityka Ekonomiczna, kolektywizacja, Gułag, łagier</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie NEP-u (1921), kolektywizację (1929–1934)</p> <p>– identyfikuje postacie: Feliksa Dzierżyńskiego, Lwa Trockiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywał terror w zarządzaniu państwem sowieckim</p> <p>– omawia założenia i skutki Nowej Polityki Ekonomicznej</p> <p>– omawia gospodarcze i społeczne skutki kolektywizacji</p> <p>– wymienia przejawy terroru w ZSRS</p> <p>– charakteryzuje sposób sprawowania władzy przez J. Stalina</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>sowchoz, kolchoz</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: Wielki Głód na Ukrainie (1932–1933), operację polską NKWD (1937–1938)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni regiony, w których znalazły się największe skupiska łagrów</p> <p>– przedstawia proces tworzenia Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich</p> <p>– przedstawia okoliczności dojścia J. Stalina do władzy</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał i jak działał system łagrów w ZSRS</p> <p>– przedstawia metody, jakimi J. Stalin pozbywał się swoich przeciwników politycznych</p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie NKWD (1934), wielką czystkę (1934–1938)</p> <p>– identyfikuje postacie: Lwa Kamieniewa, Grigorija Zinowiewa</p> <p>– omawia koncepcje nowego państwa forsowane przez W. Lenina i J. Stalina</p> <p>– omawia proces konsolidacji wewnętrznej Rosji Sowieckiej</p> <p>– opisuje rywalizację między L. Trockim i J. Stalinem</p>	– ocenia skutki terroru państwowego w ZSRS
Świat w okresie międzywojennym	<ul style="list-style-type: none"> • Kryzys kolonializmu • Rozpad imperium osmańskiego 	<p>– stosuje pojęcie <i>ludobójstwo</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: najazd Włoch na</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>obywatelskie nieposłuszeństwo, bierny opór, militarizm</i></p>	<p>– stosuje pojęcie <i>panarabizm</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Indyjskiego</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>Biała Księga</i></p>	– ocenia sposoby i metody walki Hindusów o niepodległość

	<ul style="list-style-type: none"> • Kwestia żydowska • Ekspansja kolonialna Włoch w Afryce • Niepodległość państw arabskich • Indie w okresie międzywojennym • Chiny w okresie międzywojennym • Ekspansja Japonii 	<p>Etiopię (X 1935), wybuch wojny Japonii z Chinami (1937)</p> <p>– identyfikuje postać Benita Mussoliniego</p> <p>– omawia ekspansję kolonialną faszystowskich Włoch</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Japonia w latach 30. XX w. weszła na drogę ekspansji terytorialnej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: deklarację Balfoura (1917), incydent mukdeński (1931), pakt antykominternowski (1936)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mustafy Kemala Paszy, Wiktora Emanuela II, Mohandasa Gandhiego, Jawaharlala Nehru, Mao Zedonga</p> <p>– wyjaśnia wpływ Wielkiej Wojny na kryzys kolonializmu</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób Brytyjczycy postanowili rozwiązać kwestię państwa żydowskiego w Palestynie</p> <p>– omawia proces budowania imperium japońskiego w Azji</p>	<p>Kongresu Narodowego (1885), założenie Ligi Muzułmańskiej (1906), pokój w Sèvres (10 VIII 1920), pokój w Lozannie (VII 1923), wybuch wojny domowej w Chinach (1927)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zdobycze Japonii w Azji</p> <p>– identyfikuje postacie: Mohammada Jinnaha, Sun Jat-sena, Czang Kaj-szeka</p> <p>– omawia proces rozpadu imperium osmańskiego</p> <p>– omawia działania Hindusów na rzecz uzyskania autonomii i równouprawnienia</p> <p>– charakteryzuje rządy Kuomintangu w Chinach</p>	<p>– lokalizuje w czasie ludobójstwo Ormian (1915–1916)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary dawnego imperium osmańskiego, które stały się terytoriami mandatowymi</p> <p>– identyfikuje postacie: Hajle Sellasje I, Yuana Shikai</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Turcja dopuściła się ludobójstwa Ormian</p> <p>– przedstawia dążenia niepodległościowe państw arabskich</p>	<p>– ocenia charakter japońskiej okupacji Chin</p>
<p>Kultura i nauka w latach 20. i 30.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powojenny kryzys wartości • Radio i telewizja • Rozwój techniki • Rozwój szkolnictwa i nauki • Literatura i sztuka • Kultura popularna 	<p>– stosuje pojęcie <i>modernizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Alberta Einsteina, Pabla Picassa, Salvadora Dali</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>art déco</i>, <i>realizm socjalistyczny (sorealizm)</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Freuda, Franza Kafki, Ernesta Hemingwaya</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>abstrakcjonizm</i>, <i>surrealizm</i>, <i>dadaizm</i></p> <p>– identyfikuje postacie: Nielsa Bohra, Maxa Plancka, Alexandra Fleminga</p>	<p>– identyfikuje postacie: Jeana Frédérica Joliot-Curie, Irène Joliot-Curie, Enrica Fermiego, Francisa Scotta Fitzgeralda, Leni Riefenstahl</p>	<p>– ocenia wpływ rozwoju techniki na życie codzienne społeczeństw w okresie międzywojennym</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura okresu międzywojennego 	<p>– omawia skutki upowszechnienia oświaty i rozwoju szkolnictwa</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywały kino, radio i prasa w rozwoju kultury masowej</p>	<p>– omawia przyczyny i przejawy kryzysu wartości po I wojnie światowej</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób rozwój techniki wpłynął na życie codzienne</p> <p>– omawia główne kierunki rozwoju nauki w okresie międzywojennym</p> <p>– wymienia cechy architektury modernistycznej i <i>art déco</i></p>	<p>– wymienia najważniejsze odkrycia naukowe okresu międzywojennego</p> <p>– omawia osiągnięcia w literaturze i sztuce okresu międzywojennego</p> <p>– charakteryzuje rozwój architektury w okresie międzywojennym</p>	<p>– wyjaśnia, w jaki sposób państwa totalitarne wykorzystywały kulturę w imię ideologii</p>	
Na drodze ku wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • Europa na początku lat 30. • Cele polityczne Hitlera • Mała Ententa i ententa bałkańska • Remilitaryzacja Nadrenii • Wojna domowa w Hiszpanii • Anszlus Austrii • Polityka appeasementu • Czechosłowacja • Cele polityki zagranicznej ZSRS 	<p>– stosuje pojęcia: <i>anszlus</i>, <i>appeasement</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę domową w Hiszpanii (1936–1939), anszlus Austrii (12 III 1938), aneksję Czechosłowacji przez III Rzeszę (III 1939), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni granicę dzielącą strefy wpływów Niemiec i ZSRS ustanowioną w pakcie Ribbentrop–Mołotow</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>rewizjonizm niemiecki</i>, <i>frankiści</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: remilitaryzację Nadrenii (III 1936), konferencję w Monachium (29 IX 1938), aneksję Kłajpedy przez III Rzeszę (III 1939)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary włączone do terytorium niemieckiego w latach 1935–1939</p> <p>– identyfikuje postać Engelberta Dollfussa</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>pakt czterech</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: pakt o wyrzeczeniu się wojny (1928), międzynarodową konferencję rozbrojeniową w Genewie (1932), wystąpienie Niemiec z Ligi Narodów (1933)</p> <p>– identyfikuje postać Arthura Seyss-Inquarta</p> <p>– wymienia inicjatywy na rzecz utrzymania pokoju w Europie</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miały odegrać Mała</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Mała Ententa</i>, <i>ententa bałkańska</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Brytyjskiej Wspólnoty Narodów (1931), przystąpienie ZSRS do Ligi Narodów (1934), powstanie ententy bałkańskiej (1934), francusko-sowiecki układ przyjaźni (1935), bombardowanie Guerniki (IV 1937)</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego ZSRS stał się w latach 30. XX w. ważnym</p>	<p>– ocenia skuteczność międzynarodowych inicjatyw na rzecz zachowania pokoju w Europie</p> <p>– ocenia rozdźwięk między intencjami zwolenników appeasementu a konsekwencjami tej polityki</p> <p>– ocenia postawy mocarstw zachodnich wobec anszłusu Austrii i aneksji Czechosłowacji</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postaci: Francisca Franco, Adolfa Hitlera, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa – omawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii – wymienia etapy ekspansji terytorialnej nazistowskich Niemiec w latach 30. XX w. – wyjaśnia, na czym polegała polityka appeasementu 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele polityki zagranicznej hitlerowskich Niemiec – przedstawia przyczyny i skutki remilitaryzacji Nadrenii – omawia przyczyny i skutki anshlusu Austrii – wymienia postanowienia konferencji monachijskiej – omawia losy Czechosłowacji po konferencji monachijskiej – charakteryzuje proces militaryzacji Niemiec – przedstawia proces budowania sojuszy polityczno-militarnych przez III Rzeszę 	<ul style="list-style-type: none"> Ententa i ententa bałkańska – omawia przebieg wojny domowej w Hiszpanii – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny w Hiszpanii miało wsparcie niemieckie i włoskie udzielone gen. F. Franco – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do zwołania międzynarodowej konferencji w Monachium – wyjaśnia, dlaczego dyplomacja francuska i brytyjska stały się bierne wobec działań III Rzeszy – wyjaśnia, dlaczego doszło do politycznego zbliżenia między III Rzeszą i ZSRR w 1939 r. 	<ul style="list-style-type: none"> graczem na arenie międzynarodowej – wyjaśnia, na czym polegała tragedia Guerniki – wyjaśnia, kto i dlaczego opowiedział się po stronie wojsk republikańskich w wojnie domowej w Hiszpanii – charakteryzuje postawy mocarstw zachodnich wobec anshlusu Austrii i aneksji Czechosłowacji – omawia cele polityki zagranicznej ZSRS w latach 30. XX w. – wyjaśnia, jaki wpływ miała wojna domowa w Hiszpanii na międzynarodową sytuację w Europie 	
--	--	--	--	---	--	--

VII. II RZECZPOSPOLITA

<p>Odzyskanie niepodległości</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja międzynarodowa • Ośrodki władzy państwowej • Odzyskanie niepodległości • Sejm Ustawodawczy i mała konstytucja • Konferencja paryska • Trudny początek niepodległości 	<p>– lokalizuje w czasie: przekazanie przez Radę Regencyjną władzy wojskowej J. Piłsudskiemu (11 XI 1918), przekazanie przez Radę Regencyjną pełnej władzy J. Piłsudskiemu (14 XI 1918), pierwsze wybory w odrodzonej Polsce (26 I 1919), uchwalenie małej konstytucji (20 II 1919)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego</p> <p>– omawia wydarzenia, które doprowadziły do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r.</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada 1918 r. jest uważany za datę odzyskania przez Polskę niepodległości</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>mała konstytucja, kontrasygnata</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: ogłoszenie przez Radę Regencyjną utworzenia niepodległego państwa polskiego (7 XI 1918), powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga do Warszawy (10 XI 1918), powstanie rządu J. Moraczewskiego (18 XI 1918), przyznanie praw wyborczych kobietom (XI 1918), powołanie rządu I.J. Paderewskiego (I 1919)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– omawia straty i zniszczenia wojenne na ziemiach polskich</p> <p>– wymienia lokalne ośrodki polskiej władzy powstałe w 1918</p>	<p>– lokalizuje w czasie: utworzenie Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie (X 1918), powstanie Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej w Lublinie (XI 1918), utworzenie Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu (XII 1918)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Daszyńskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na odbudowę państwa polskiego miała sytuacja międzynarodowa w 1918 r.</p> <p>– przedstawia i ocenia reformy rządu J. Moraczewskiego</p> <p>– omawia okoliczności powołania rządu I. J. Paderewskiego</p> <p>– przedstawia działalność polskiej delegacji na konferencji paryskiej</p>	<p>– wyjaśnia, jaką rolę odgrywała POW w czasie I wojny światowej</p> <p>– omawia problemy, z jakimi borykały się lokalne ośrodki władzy powstałe w 1918 r.</p> <p>– omawia sytuację państwa polskiego w czasie pierwszych wyborów w odrodzonej Polsce</p>	<p>– ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w procesie kształtowania się początków niepodległości</p>
----------------------------------	--	---	---	---	--	--

			r. i określa zasięg ich wpływów – charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w małej konstytucji			
Ustalenie granic na zachodzie i południu	<ul style="list-style-type: none"> • Koncepcje granic Rzeczypospolitej • Sytuacja w zaborze pruskim • Powstanie wielkopolskie • Powstania śląskie • Spór o Śląsk Cieszyński • Pomorze, Warmia i Mazury 	<p>– stosuje pojęcia: <i>koncepcja inkorporacyjna</i>, <i>koncepcja federacyjna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie wielkopolskie (XII 1918–II 1919), plebiscyt na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscyt na Górnym Śląsku (20 III 1921), III powstanie śląskie (V–VII 1921)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni tereny, na których miały odbyć się plebiscyty</p> <p>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego</p> <p>– omawia koncepcje granicy wschodniej zaproponowane przez R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>asymilacja</i>, <i>plebiscyt</i>, <i>arbitraż</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: wybuch powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), zajęcie Śląska Cieszyńskiego przez Czechosłowację (I 1919), I powstanie śląskie (VIII 1919), zaślubiny Polski z Bałtykiem (10 II 1920), II powstanie śląskie (VIII 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg powstania wielkopolskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Wojciecha Korfańskiego, Józefa Hallera</p> <p>– omawia okoliczności, w jakich wybuchło powstanie wielkopolskie</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki kolejnych powstań śląskich</p> <p>– przedstawia i ocenia</p>	<p>– lokalizuje w czasie: przybycie I.J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), podział Górnego Śląska (X 1921), włączenie Górnego Śląska w granice II Rzeczypospolitej (VII 1922)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni najdalszy zasięg powstań na Górnym Śląsku</p> <p>– identyfikuje postać Józefa Dowbora-Muśnickiego</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikał sukces powstania wielkopolskiego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał spór o Śląsk Cieszyński i jak został rozwiązany</p> <p>– wymienia uprawnienia, jakie Polska</p>	<p>– porównuje wizje wschodniej granicy Rzeczypospolitej proponowane przez J. Piłsudskiego i R. Dmowskiego</p> <p>– przedstawia sytuację narodowościową na Górnym Śląsku</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ miało powstanie wielkopolskie na decyzję mocarstw o przyznaniu Polsce ziem byłego zaboru pruskiego</p>	<p>– ocenia, która koncepcja granicy wschodniej była korzystniejsza z punktu widzenia interesów państwa polskiego</p> <p>– ocenia wkład wielkopolan w walkę o kształt zachodniej granicy odrodzonej Polski</p> <p>– ocenia, czy podział Górnego Śląska po III powstaniu śląskim był korzystny dla Polski</p>

		– omawia przyczyny i skutki powstania wielkopolskiego	wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku – omawia okoliczności włączenia Pomorza do Polski	uzyskała w Wolnym Mieście Gdańsku – wymienia czynniki, które wpłynęły na niekorzystne dla Polski wyniki plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu		
Walki o granicę na wschodzie	<ul style="list-style-type: none"> • Walki polsko-ukraińskie • Początek walki z bolszewikami • Kontrofensywa bolszewicka • Ententa a sprawa polska • Bitwa Warszawska • Traktat ryski • Konflikt polsko-litewski 	<p>– stosuje pojęcie „<i>cuda nad Wisłą</i>”</p> <p>– lokalizuje w czasie: wojnę polsko-bolszewicką (II 1919–III 1921), traktat ryski (18 III 1921)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni Bitwę Warszawską (13–22 VIII 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary przyłączone do Polski na mocy traktatu ryskiego</p> <p>– identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie polityczne i militarne miała Bitwa Warszawska</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>Orleńta Lwowskie</i>, <i>linia Curzona</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: układ z Symonem Petlurą (IV 1920), powstanie Rady Obrony Państwa (VII 1920), zajęcie Wilna przez L. Żeligowskiego (X 1920)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: walki o Lwów (XI 1918–IX 1919), bitwę nad Niemnem (IX 1920)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni linię Curzona</p> <p>– identyfikuje postacie: Symona Petlurę, Michaiła Tuchaczewskiego, Wincentego Witosa, Lucjana Żeligowskiego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: kontrofensywę bolszewików (V 1920), konferencję w Spa (VII 1920)</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni: zdobycie Kijowa przez Wojsko Polskie (V 1920), bitwę pod Zadwórzem (VIII 1920)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Władysława Grabskiego</p> <p>– omawia przebieg walk polsko-ukraińskich o Lwów i Galicję Wschodnią</p> <p>– przedstawia okoliczności podpisania sojuszu polsko-ukraińskiego i jego militarne konsekwencje</p>	<p>– lokalizuje w czasie powołanie Zachodnio-ukraińskiej Republiki Ludowej (1918), proklamowanie Ukraińskiej Republiki Ludowej (I 1918)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mychajła Hruszewskiego, Siemiona Budionnego, Juliana Marchlewskiego, Feliksa Dzierżyńskiego, Feliksa Kona</p> <p>– wyjaśnia, jak kształtowała się Ukraińska Republika Ludowa</p> <p>– wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły państwa ententy w sprawie konfliktu polsko-ukraińskiego</p>	<p>– ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej i zwycięstwa w wojnie z bolszewikami dla Polski i Europy</p> <p>– ocenia, czy postanowienia traktatu ryskiego były korzystne dla Rzeczypospolitej</p>

		<p>– wymienia postanowienia traktatu ryskiego</p>	<p>– omawia początek walk polsko-bolszewickich wiosną 1919 r. – omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej – wyjaśnia, na czym polegał spór o Wileńszczyznę – przedstawia okoliczności zajęcia przez gen. Żeligowskiego Wileńszczyzny w 1920 r.</p>	<p>– omawia przebieg kontrofensywy M. Tuchaczewskiego – porównuje przebieg proponowanej linii Curzona z ostatecznym kształtem granicy polsko-sowieckiej ustalonej w 1922 r. – omawia i ocenia sposób rozwiązania polsko-litewskiego sporu o Wilno</p>		
<p>Pierwsze lata II Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Partie polityczne II RP • Konstytucja marcowa • Wybory prezydenckie • Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej • Kryzys polityczny i gospodarczy 	<p>– lokalizuje w czasie: uchwalenie konstytucji marcowej (17 III 1921), wybory prezydenckie (9 XII 1922) – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego – wymienia ugrupowania polityczne działające w początkach II Rzeczypospolitej – omawia system trójpodziału władz ustanowiony w konstytucji marcowej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: polsko-francuski układ sojuszniczy (II 1921), polsko-rumuński układ sojuszniczy (1921), zabójstwo prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922), reformę walutową (1924), wybuch wojny celnej z Niemcami (1925) – identyfikuje postacie: Wojciecha Korfańskiego, Wincentego Witosa, Macieja Rataja – charakteryzuje scenę polityczną w początkach funkcjonowania II Rzeczypospolitej</p>	<p>– lokalizuje w czasie wybory parlamentarne po zakończeniu kadencji Sejmu Ustawodawczego (1922) – identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Władysława Sikorskiego, Władysława Grabskiego – omawia okoliczności, w jakich przyjęto konstytucję marcową – wyjaśnia, na czym polegała przewaga władzy ustawodawczej</p>	<p>– lokalizuje w czasie strajk powszechny (XI 1923) – identyfikuje postacie: Stanisława Thugutta, Adama Warskiego, Maurycyego Zamoyńskiego, Jana Baudouina de Courtenay – wyjaśnia, w jaki sposób napięta sytuacja polityczna w kraju przyczyniła się do śmierci G. Narutowicza – wyjaśnia przyczyny niestabilności polskich rządów w pierwszych</p>	<p>– ocenia ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej – ocenia skuteczność polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej w pierwszej połowie lat 20.</p>

			<p>– charakteryzuje ustrój II Rzeczypospolitej określony w konstytucji marcowej</p> <p>– omawia przebieg pierwszych wyborów prezydenckich w II Rzeczypospolitej</p> <p>– charakteryzuje politykę zagraniczną II Rzeczypospolitej w latach 20. XX w.</p>	<p>nad wykonawczą w konstytucji marcowej</p> <p>– omawia wyniki wyborów parlamentarnych w 1922 r. i ich konsekwencje</p> <p>– wyjaśnia, jaki wpływ na międzynarodową pozycję Polski miały traktaty w Rapallo i Locarno</p> <p>– wskazuje przejawy kryzysu gospodarczego w pierwszych latach funkcjonowania II Rzeczypospolitej</p>	<p>latach po odzyskaniu niepodległości</p>	
Zamach majowy i rządy sanacji	<ul style="list-style-type: none"> • Przewrót majowy • Nowela sierpniowa • Wzmacnianie władzy piłsudczyków • Kryzys gospodarczy • Wybory brzeskie • Konstytucja kwietniowa 	<p>– stosuje pojęcia: <i>sanacja, dyktatura autorytarna</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: zamach stanu J. Piłsudskiego (12–15 V 1926), nowelę sierpniową (2 VIII 1926), konstytucję kwietniową (23 IV 1935)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego</p> <p>– omawia przebieg zamachu majowego</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>sejmokracja, rządy pułkowników, system prezydencki</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: dymisję prezydenta S. Wojciechowskiego (14 V 1926), wybór I. Mościckiego na prezydenta II Rzeczypospolitej (1 VI 1926)</p> <p>– identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Macieja Rataja, Józefa Becka</p> <p>– wymienia zjawiska, które budziły</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>kolegium wyborcze</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: powstanie Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927), założenie Związku Obrony Prawa i Wolności Ludu (1929), wybory brzeskie (XI 1930), proces piłbrzeski (X 1931–I 1932)</p> <p>– identyfikuje postacie: Kazimierza Bartla, Kazimierza</p>	<p>– lokalizuje w czasie utworzenie obozu w Berezie Kartuskiej (1934)</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób J. Piłsudski umocnił swoje wpływy w armii</p> <p>– wyjaśnia, jakie stanowisko zajęły środowiska lewicowe i piłsudczycy wobec rządów centroprawicy</p> <p>– przedstawia, jakie postawy przyjęły istniejące w tym okresie ugrupowania</p>	<p>– ocenia motyw, jakimi kierował się J. Piłsudski, dokonując zamachu stanu</p> <p>– ocenia stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej</p> <p>– ocenia polski autorytaryzm na tle innych ustrojów europejskich tego czasu</p>

		<p>– wymienia uprawnienia prezydenta wynikające z konstytucji kwietniowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego ustroj II Rzeczypospolitej po uchwaleniu konstytucji kwietniowej określa się mianem dyktatury autorytarnej</p>	<p>niezadowolenie społeczne w połowie lat 20. XX w.</p> <p>– przedstawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny przewrotu majowego</p> <p>– omawia polityczne konsekwencje zamachu majowego</p> <p>– wyjaśnia, jakie zmiany ustrojowe wprowadzała nowela sierpniowa</p> <p>– przedstawia skutki gospodarcze i społeczne Wielkiego Kryzysu</p> <p>– omawia zasady ustrojowe, jakie wprowadzała konstytucja kwietniowa</p>	<p>Świtalskiego, Felicjana Sławoja Składkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, co skłoniło Piłsudskiego do podjęcia decyzji o podjęciu zamachu stanu</p> <p>– omawia proces wzmacniania władzy sanacyjnej</p> <p>– wyjaśnia, jak zmieniła się pozycja prezydenta w wyniku uchwalenia konstytucji kwietniowej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego i w jaki sposób opozycja parlamentarna walczyła z władzą sanacyjną</p> <p>– opisuje, w jaki sposób sanacja walczyła z opozycją polityczną</p> <p>– wyjaśnia, jak doszło do procesu brzeskiego i jakie były jego skutki</p>	<p>polityczne wobec przewrotu majowego</p>	
<p>Społeczeństwo i gospodarka II RP</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sytuacja społeczna II Rzeczypospolitej • Wielonarodowa Rzeczpospolita • Ukraińcy i Niemcy w II RP • Żydzi w Polsce 	<p>– stosuje pojęcia: <i>asymilacja państwowa</i>, <i>Polska A i B</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie budowy Gdyni (1921), reformę walutową (1924),</p>	<p>– stosuje pojęcia: <i>getto ławkowe</i>, <i>numerus clausus</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: rozpoczęcie wojny celnej z Niemcami (1925),</p>	<p>– lokalizuje w czasie: pakt lanckoroński (1923), budowę magistrali węglowej (1928–1933), ustanowienie getta ławkowego (1937), akcje</p>	<p>– lokalizuje w czasie: powstanie Polskich Kolei Państwowych (1919), początek hiperinflacji (1923), powstanie Organizacji Ukraińskich</p>	<p>– ocenia, w jakim stopniu polskim władzom udało się zasymilować mieszkające w Rzeczypospolitej mniejszości narodowe</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka II RP • Reformy Grabskiego • Reforma rolna • Wojna celna z Niemcami • Polityka gospodarcza po 1926 roku • Budowa COP 	<p>początek budowy Centralnego Okręgu Przemysłowego (1936)</p> <p>– lokalizuje w przestrzeni obszary, na których duży odsetek ludności stanowiły mniejszości narodowe, umowną granicę podziału Polski na część A i B</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego</p> <p>– wymienia mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał podział na Polskę A i B</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miała budowa portu w Gdyni</p> <p>– określa, jakie ośrodki wydobywcze i gałęzie przemysłu rozwinęły się na terenie COP-u</p>	<p>czteroletni plan inwestycyjny (1936–1940)</p> <p>– charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne zamieszkujące terytorium II Rzeczypospolitej</p> <p>– omawia koncepcje polityki narodowościowej II Rzeczypospolitej</p> <p>– charakteryzuje sytuację wyznaniową w II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała reforma walutowa W. Grabskiego i jakie były jej konsekwencje</p> <p>– omawia problemy, na jakie napotykała reforma rolna w II Rzeczypospolitej</p> <p>– wyjaśnia, jakie cele zakładał czteroletni plan inwestycyjny</p> <p>– charakteryzuje politykę gospodarczą prowadzoną przez E. Kwiatkowskiego</p>	<p>pacyfikacyjne na Chełmszczyźnie (1938)</p> <p>– omawia problemy, jakie stwarzała wielonarodowościowość II RP i sposoby radzenia sobie z nimi przez władze polskie</p> <p>– charakteryzuje sytuację Żydów w Polsce międzywojennej</p> <p>– omawia nurty, w jakich skupiała się mniejszość żydowska</p> <p>– charakteryzuje problemy gospodarcze, przed jakimi stanęła odrodzona Polska</p> <p>– wskazuje przyczyny zróżnicowania ekonomicznego poszczególnych rejonów odrodzonej Polski</p> <p>– wyjaśnia, jakie korzyści przyniosła Polsce budowa magistrali węglowej</p> <p>– omawia przyczyny i skutki wojny celnej z Niemcami</p> <p>– wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na lokalizację COP-u</p>	<p>Nacjonalistów (1929), powstanie Partii Młodoniemieckiej (1931), porozumienie między piłsudczykami a Ukraińskim Zjednoczeniem Narodowo-Demokratycznym (1935)</p> <p>– identyfikuje postacie: Henryka Józefowskiego, Stepana Bandery</p> <p>– omawia działalność polityczną mniejszości narodowych w Polsce</p> <p>– wyjaśnia, z czego wynikało wrogie nastawienie mniejszości niemieckiej i ukraińskiej wobec państwa polskiego</p> <p>– omawia sytuację finansową państwa polskiego w latach 20. XX w.</p>	<p>– ocenia skuteczność reform gospodarczych przeprowadzonych w latach 20. XX w.</p> <p>– ocenia politykę gospodarczą E. Kwiatkowskiego</p>
--	--	--	--	--	---	---

<p>Kultura i nauka międzywojennej Polski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura międzywojenna • Oświata i szkolnictwo wyższe • Rozwój nauki • Sztuki plastyczne • Literatura i sztuka międzywojenna • Kultura popularna i sport w II Rzeczypospolitej • Kinematografia II Rzeczypospolitej 	<p>– lokalizuje w czasie reformę J. Jędrzejewicza (1932)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego, Stanisława Ignacego Witkiewicza, Eugeniusza Bodo, Hanki Ordonówny</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie miało wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej</p> <p>– wyjaśnia, jakie zmiany w oświacie przyniosła reforma J. Jędrzejewicza</p> <p>– charakteryzuje przejawy kultury masowej w Rzeczypospolitej</p>	<p>– lokalizuje w czasie Literacką Nagrodę Nobla W. Reymonta (1924)</p> <p>– identyfikuje postacie: Janusza Jędrzejewicza, Stefana Banacha, Juliana Tuwima, Brunona Schulza, Witolda Gombrowicza, Marii Dąbrowskiej, Tadeusza Dołęgę-Mostowicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, Adolfa Dymszy, Janusza Kusocińskiego</p> <p>– omawia strukturę szkolnictwa w okresie międzywojennym</p> <p>– omawia osiągnięcia nauki w II Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia kierunki w rozwoju literatury w dwudziestolecie międzywojennym</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wprowadzenie obowiązku ukończenia szkoły powszechnej (1919), otwarcie Biblioteki Narodowej w Warszawie (1930)</p> <p>– identyfikuje postacie: Hugona Steinhausa, Kazimierza Tarkiewicza, Floriana Znanieckiego, Antoniego Słonimskiego, Jana Lechonia, Jarosława Iwaszkiewicza, Kazimierza Wierzyńskiego, Poli Gojawicyńskiej, Kornela Makuszyńskiego, Melchiora Wańkowicza, Jadwigi Smosarskiej, Haliny Konopackiej, Stanisławy Walasiewiczówny</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie dla rozwoju kultury międzywojennej w Polsce miał mecenat państwowy</p> <p>– omawia rozwój polskiej architektury okresu międzywojennego</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1918), powołanie uniwersytetów w Poznaniu i Wilnie (1919), powołanie Funduszu Kultury Narodowej (1928)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mariana Rejewskiego, Jerzego Rózyckiego, Henryka Zygal-skiego, Władysława Strzemińskiego, Romana Ingardena, Ludwika Hirszfelda, Juliusza Kadena-Bandrowskiego</p> <p>– omawia osiągnięcia polskiej kinematografii okresu międzywojennego</p> <p>– wymienia czynniki, które sprzyjały wzrostowi popularności sportu w Polsce międzywojennej</p>	<p>– ocenia reformę oświaty J. Jędrzejewicza</p> <p>– ocenia dorobek naukowo-kulturalny II RP</p>
--	--	---	---	--	--	---

				– przedstawia rozwój szkolnictwa wyższego w II Rzeczypospolitej		
Ostatnie lata II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • Sanacja po śmierci Piłsudskiego • Opozycja antysanacyjna • Polityka zagraniczna sanacji • Polityka zagraniczna po 1935 roku • Zajęcie Zaolzia • Na drodze ku wojnie • Znaczenie II RP 	<p>– lokalizuje w czasie: pakt o nieagresji między Polską a ZSRS (VII 1932), polsko-niemiecką deklarację o nieagresji (I 1934), zastosowanie niemieckich żądań wobec Polski (24 X 1938), pakt Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Becka, Ignacego Mościckiego, Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa</p> <p>– wymienia żądania wobec Polski wysuwane przez III Rzeszę w 1938 r.</p> <p>– przedstawia postawę polskich władz wobec żądań III Rzeszy</p>	<p>– stosuje pojęcie <i>polityka równej odległości</i></p> <p>– lokalizuje w czasie: śmierć J. Piłsudskiego (12 V 1935), zajęcie Zaolzia (2 X 1938), wypowiedzenie przez III Rzeszę polsko-niemieckiego paktu o nieagresji (IV 1939), przemówienie sejmowe J. Becka (5 V 1939)</p> <p>– identyfikuje postać Edwarda Rydza-Śmigłego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała dekompozycja obozu sanacji po śmierci J. Piłsudskiego</p> <p>– wymienia ugrupowania polityczne należące do opozycji antysanacyjnej</p> <p>– omawia cele polityki zagranicznej Polski w okresie rządów sanacji i sposób ich realizacji</p> <p>– charakteryzuje politykę prowadzoną</p>	<p>– lokalizuje w czasie: wymówienie przez Polskę traktatu mniejszościowego (1934), powstanie Frontu Morges (1936), powstanie Obozu Zjednoczenia Narodowego (1937), nawiązanie stosunków dyplomatycznych z Litwą (1938), brytyjskie gwarancje dla Polski (III 1939)</p> <p>– identyfikuje postacie: Walerego Sławka, Kazimierza Sosnkowskiego</p> <p>– wyjaśnia, jaką rolę miał odegrać Obóz Zjednoczenia Narodowego</p> <p>– charakteryzuje ugrupowania polityczne będące w opozycji do rządów sanacji</p> <p>– wyjaśnia, jakie były konsekwencje incydentu na granicy polsko-litewskiej</p>	<p>– lokalizuje w czasie: założenie Obozu Radykalno-Narodowego (1934), rozwiązanie Komunistycznej Partii Polski (1938)</p> <p>– wyjaśnia, w jaki sposób zajęcie Zaolzia odebrała opinia publiczna w Polsce, a jak potraktowano ten czyn w Europie</p> <p>– przedstawia nastroje panujące na arenie międzynarodowej w ostatnich miesiącach przed wybuchem wojny</p>	<p>– ocenia skuteczność polskiej dyplomacji w okresie rządów sanacji</p> <p>– ocenia stanowisko J. Becka wobec roszczeń niemieckich</p>

			przez J. Becka w końcu lat 30. XX w. – omawia okoliczności zajęcia Zaolzia	– omawia proces zacieśniania współpracy Polski z Wielką Brytanią i Francją w przededniu wybuchu II wojny światowej		
--	--	--	---	--	--	--